



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060303

DOM
2020-12-14
Stockholm

Mål nr
M 8753-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2019-07-09 i mål nr M 2551-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Skanska Industrial Solutions AB, 556793-1638
Box 54
233 22 Svedala

Ombud: Advokat EN

Motparter

1. Länsstyrelsen i Jönköpings län
551 86 Jönköping

2. Jönköpings kommun
Västra Storgatan 16
551 89 Jönköping

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet, återvinning av avfall, bortledning av grundvatten m.m. på fastigheten A i Jönköpings kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast avseende tillståndspunkt B1 samt villkoren 2, 6, 19 och 25 till följande lydelse:

Tillstånd

B1. att under tillståndstiden till recipient leda bort allt till täkten inläckande yt- och grundvatten, samt

Dok.Id 1625738

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

Slutliga villkor för tillstånd till miljöfarlig verksamhet

2. Verksamheten ska i huvudsak, om inte annat anges här efter, bedrivas helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 06.00 – 18.00.

a) Utlastning och transporter från tåkten får ske mellan kl. 06.00 – 22.00 helgfria vardagar. Utlastning och transport av material för akuta behov, exempelvis vid olyckor och halkbekämpning, får ske utöver angivna arbetstider. Vid dessa tillfällen ska tillsynsmyndigheten informeras.

b) Asfaltproduktion får ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 05.00 – 18.00.

c) Sprängning får endast ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 08.00 – 16.00.

d) Krossning, avbaning, borring och skutknackning får endast ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 07.00 – 18.00. Borring eller krossning och sortering får även ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 18.00 – 22.00.

I samband med stora infrastrukturprojekt eller motsvarande får tillsynsmyndigheten medge enstaka undantag från dessa föreskrifter.

6. Buller från verksamheten, inklusive buller från transportfordon och arbetsmaskiner, ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

50 dB(A), helgfria vardagar måndag – fredag, kl. 06.00 – 18.00.

40 dB(A) nattetid, samtliga dygn kl. 22.00 – 06.00.

45 dB(A) övrig tid.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid kl. 22.00 – 06.00.

Kontroll av buller ska ske inom ett år från det att tillståndet har tagits i anspråk och därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

19. Oljehantering inklusive tankning av fordon och parkering av arbetsmaskiner får endast ske på hårdgjord yta för att förhindra att spill och läckage når omgivningen. När det gäller larvbundna maskiner i utsatta lägen får dock oljehantering inklusive tankning och parkering ske utanför hårdgjord yta om ett skydd för uppsamling av spill är ordnat under fordonet. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

Slutliga villkor för tillstånd till vattenverksamhet

25. Vattenbortledningen från verksamheten ska mätas med flödesmätare som dels registrerar det momentana flödet, dels summerar den vattenvolym som bortleds. Resultaten av mätningarna ska journalföras och hållas tillgängliga för tillsynsmyndigheten efter anmodan.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Skanska Industrial Solutions AB (bolaget) har, såsom talan slutligen har bestämts, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra tillståndspunkt B1 samt villkoren 2, 6, 15, 19 och 25 enligt följande (kursiv text och överstrykningar nedan markerar ändringar i förhållande till mark- och miljödomstolens dom):

B1. att under tillståndstiden till recipient bortleda allt i tätten inläckande grund- och ytvatten. Det momentana utflödet av vatten får inte överstiga 50 l/s att under tillståndstiden till recipient bortleda allt i tätten inläckande grund- och ytvatten (nederbördsvatten) intill en sammanlagd mängd av maximalt 270 000 m³ vatten per år, varav cirka 160 000 m³ grundvatten, mätt som ett rullande medelvärde under de senaste fem åren, samt

2. Verksamheten ska i huvudsak, om inte annat anges här efter, bedrivas helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 06.00 – 18.00.

a) Utlastning och transporter från tätten får ske mellan kl. 06.00 – 22.00 helgfria vardagar. *I händelse av t.ex. behov av halkbekämpning, olyckor och liknande situationer får utlastning även ske under natt och övrig tid.*

b) Asfaltproduktion får ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 05.00 – 18.00.

c) Sprängning får endast ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 08.00 – 16.00.

d) Krossning och sortering (~~frånsett finkrossning~~), avbaning, borrning och skutknackning får endast ske helgfria vardagar, måndag – fredag, mellan kl. 07.00 – 18.00. *Borrning eller krossning och sortering får även ske vardagar mellan kl. 18.00 – 22.00.*

e) Finkrossning får även ske helgfria vardagar mellan kl. 18.00 – 22.00.

I samband med stora infrastrukturprojekt eller motsvarande får tillsynsmyndigheten medge enstaka undantag från dessa föreskrifter.

6. Buller från verksamheten, inklusive buller från transportfordon och arbetsmaskiner, ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

50 dB(A) (~~vid skutknäckning med hydraulhammare 45 dB(A)~~), helgfria vardagar
måndag – fredag, kl. ~~07.00~~ 06.00 -18.00,
40 dB(A) nattetid, samtliga dygn kl. 22.00 – ~~07.00~~ 06.00, och
45 dB(A) övrig tid.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid kl. 22.00 – ~~07.00~~ 06.00.

~~Kontroll av buller ska ske minst en gång vart tredje år. Dessutom ska k~~*Kontroll av buller ska ske inom ett år från det att tillståndet har tagits i anspråk och därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran.*

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

15. Halter av föroreningar i de massor som används för anläggningsändamål eller efterbehandling inom verksamhetsområdet får inte överstiga de nivåer som anges som generella riktvärden för ”känslig markanvändning” (KM) och som framgår av Naturvårdsverkets rapport 5976 eller senare uppdateringar av denna, ~~samt de utlakningsnivåer som anges för ”mindre än ringa risk” (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna.~~

19. Oljehantering inklusive tankning av fordon och parkering av arbetsmaskiner, *med undantag för larvbundna maskiner i utsatta lägen*, får endast ske på hårdgjord

yta för att förhindra att spill och läckage når omgivningen. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet

25. Vattenbortledning från verksamheten ska mätas med flödesmätare som dels registrerar det momentana flödet dels summerar den vattenvolym som bortleds. Resultaten av mätningarna ska journalföras och hållas tillgängliga för tillsynsmyndigheten efter anmodan. ~~Sökande ska årligen till tillsynsmyndigheten rapportera beräknad årlig volym bortledd yt- respektive grundvatten baserat på ovanstående mätningar och utifrån tillgängliga uppgifter från SMHI:s närmaste mätstation för nederbörds mängder.~~

Bolaget har även yrkat att villkor 24 samt delegationen avseende åtgärder för att motverka damning utifrån villkor 11 och luktstörningar utifrån villkor 12 ska upphävas. Vidare har bolaget yrkat att den uppskjutna frågan avseende villkor för utsläpp av vatten till recipient och utredningsföreskriften ska upphävas och att de provisoriska föreskrifterna P1 och P2 ska föreskrivas som slutliga villkor.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har medgett att tillståndspunkt B1 samt villkoren 2, 15 och 19 ändras enligt följande:

B1. att under tillståndstiden till recipient bortleda allt i täkten inläckande grund- och ytvatten (nederbörds vatten) intill en sammanlagd mängd av maximalt 270 000 m³ vatten per år, ~~varav cirka 160 000 m³ grundvatten,~~ mätt som ett rullande medelvärde under de senaste fem åren, samt

2 a) Utlastning och transporter från täkten får ske mellan kl. 06.00 – 22.00 helgfria vardagar. *Om det föreligger särskilda skäl får tillsynsmyndigheten i enstaka fall medge undantag från de tider som anges i villkoret. Uttransport av material för akuta behov, exempelvis vid olyckor och halkbekämpning, får ske utöver ovan angivna arbetstider. Vid dessa tillfällen ska tillsynsmyndigheten informeras.*

15. Halter av föroreningar i de massor som används för anläggningsändamål eller efterbehandling inom verksamhetsområdet får inte överstiga de nivåer som anges

som generella riktvärden för ”känslig markanvändning” (KM) och som framgår av Naturvårdsverkets rapport 5976 eller senare uppdateringar av denna, samt de *halter utlakningsnivåer* som anges för ”mindre än ringa risk” (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna.

~~19. Oljehantering inklusive tankning av fordon och parkering av arbetsmaskiner får endast ske på hårdgjord yta för att förhindra att spill och läckage når omgivningen. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.~~ *Tankning och annan hantering av bränslen och oljor samt parkering av fordon och maskiner ska ske på tät yta för att förhindra spridning till omgivningen. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamheten.*

Länsstyrelsen har medgett att villkor 25 ändras på det sätt som bolaget numera yrkar och som överensstämmer med länsstyrelsens ursprungliga förslag. I övrigt har länsstyrelsen motsatt sig yrkade ändringar.

Jönköpings kommun har medgett yrkade ändringar.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört bl.a. följande:

Tillståndspunkt B 1

Bortledning av ytvatten utgör inte någon tillståndspliktig vattenverksamhet enligt miljöbalken och bör inte regleras särskilt i tillståndsmeningen. Vidare finns ingen möjlighet att separera yt- och grundvatten från varandra innan bortledning eller att beräkna volymen av de olika vattnen. Regleringen innebär även en osäkerhet för verksamheten då det är svårt att förutse vilka nederbördsmängder klimatförändringar kommer att innebära.

Villkor 2 och 6

Enligt villkor 2 a) bör det även vara tillåtet att lasta ut material nattetid och helgdagar om det behövs för infrastrukturprojekt, halkbekämpning, olyckor m.m. eftersom det i sådant fall råder ett akut behov av material och antalet transporter är få. Utredningen visar att ljudnivåerna från utlastningen är mycket låga och att de riktvärden för natt och övrig tid, som framgår av Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, inte riskerar att överskridas. Länsstyrelsen förslag till ny mening med lydelsen ”Om det föreligger särskilda skäl får tillsynsmyndigheten i enstaka fall medge undantag från de tider som anges i villkoret.” kan även accepteras.

Begränsningen av arbetstiderna i villkor 2 d) innebär att tillståndsgivna mängder bergmaterial inte kommer att kunna produceras. Utredningen visar att riktvärdena enligt Naturvårdsverkets vägledning kommer att innehållas. Borrning eller krossning och sortering bör därför kunna accepteras även under kvällstid.

Eventuell förekomst av impuls ljud ska bedömas vid bostäder och inte utifrån det arbetsmoment som ger upphov till ljudet. Det förekommer inte något impuls ljud vid bostadshus i något av utredningens driftsfall och begränsningen i villkor 6 avseende buller vid skutknackning med hydraulhammare bör därför tas bort. I Naturvårdsverkets vägledning har tiden för dagtid numera justerats från kl. 07.00 till 06.00.

Att genomföra bullerkontroll av verksamheten vart tredje år utan att det har skett någon väsentlig ändring av den bullrande verksamheten kommer inte ge några högre bullervärden än de som redovisas för ”worst case” i utredningen. De ändringar som kommer att ske är att den bullrande verksamheten flyttar längre ner i tälten allt eftersom tälten bryts ut och att den areella utökningen sker bort från närliggande bostäder. Dessa ändringar kommer att resultera i minskat omgivningsbuller. Kostnaden för att regelmässigt utföra mätningar vart tredje år är inte miljömässigt motiverad och är inte i linje med den skälighetsavvägning som ska göras.

Villkor 15

Det är både oskäligt som ekonomiskt orimligt att kräva att endast lakteter ska användas vid bedömning av om massor kan tas in vid anläggningen. Kostnaden för ett

laktest är ca 6 – 7 gånger högre än den för en totalanalys av samma material och tiden det tar för laboratoriet att utföra ett laktest är ungefär tre gånger så lång som för analysen av totalhalt. Det är alltså avsevärt dyrare och tar mycket längre tid att utföra laktester jämfört med totalanalyser.

Massorna som berörs av villkoret innehåller låga totalhalter vilket innebär att lakvattnet också kommer innehålla låga koncentrationer. Föreningshalter under ”känslig markanvändning” har som regel lakhalter som är under vad som skulle klassas som inert avfall. Eftersom den absolut största andelen av de massor som kommer att tas emot kommer att ha halter under ”mindre än ringa risk” kommer lakhalterna vara ännu lägre. Det får därför ses som uppenbart att de inte kommer att medföra någon påverkan på omgivningen.

Riktvärdena för känslig markanvändning (KM) och även mindre känslig markanvändning (MKM) har använts i flertalet tillstånd, i avseende att reglera lämpliga föreningshalter vid återvinning av avfall för anläggningsändamål. Av tillstånden framgår dels att det inte går att göra generella bedömningar avseende kvaliteten på de massor som används, utan en bedömning måste ske i varje enskilt fall, dels att det inte finns några principiella hinder mot att använda KM vid användning av avfall för anläggningsändamål. Nu aktuellt täktområdet är lämpligt lokaliserat (inom ett befintligt industriområde) och risken för förorening av yt- och grundvatten har bedömts inom ramen för ansökningshandlingarna. Mot den bakgrunden är KM en lämplig maximal halt för de massor som ska användas för bullervallar och efterbehandling. Användning av massor motsvarande kraven för KM är dessutom i enlighet med miljöbalkens grundläggande mål, d.v.s. hushållning med resurser, resurseffektivitet och cirkulära materialflöden. Det finns tillgängliga massor som motsvarar kraven på KM i samband med byggnationer och massorna är provtagna i enlighet med parametrarna för KM och MKM.

Villkor 19

Vid vissa tillfällen exempelvis då borrhjulen står i en utsatt position ute på en pallkant kan det vara mycket svårt och/eller tidskrävande för den att larva tillbaka till den iordningställda tankplatsen för tankning. Den allmänt vedertagna åtgärden är att flytta

den mobila ADR-tanken som används till borrhigen och tanka riggen på plats. Med nuvarande formulering av villkor 19 är detta inte möjligt vilket försvårar verksamheten. Avsikten med yrkandet att inte behöva anordna spillskydd är endast tänkt att gälla när larvbruna maskiner befinner sig på utsatta positioner t.ex. längst ut på en klippbrant varifrån det kan vara svårt och mycket tidskrävande att ta sig tillbaka till en tankplats. På sådana utsatta positioner är det ur ett arbetsmiljöperspektiv inte alltid lämpligt att använda spillplåtar m.m. då det kan framkalla fara vid hantering nära klippkanter. Det ska dock poängteras att maskinerna vid tankning normalt förflyttas till en iordningsställd tankplats.

Villkor 24

Villkoret ska upphävas som en följd av den yrkade ändringen av punkt B 1 i tillståndet.

Villkor 25

En beräkning av andelen bortlett grund- och ytvatten (nederbördsvatten) är behäftad med så pass stora osäkerheter att den inte kan ligga till grund för ett rättssäkert villkor.

Delegerade frågor

Föreslagna åtgärder för dammbekämpning i villkor 11 täcker de behov som finns. Eftersom villkoret inte begränsas till vilka metoder som ska användas finns inget behov av att tillsynsmyndigheten ska kunna föreskriva ytterligare villkor. På samma sätt behövs inte någon delegering till tillsynsmyndigheten för att reglera luktstörningar utöver vad som anges i villkor 12. Delegationen riskerar att skapa dubbelregleringar och rättsosäkerhet utan att tillföra någon miljönytta då de aktuella villkoren endast medger tillsynsmyndigheten en möjlighet att agera inom ramen för de slutliga villkoren.

Uppskjuten fråga

Bolaget har justerat en ledningsdragnings inom ramen för den befintliga verksamheten och denna justering godkändes utan anmärkning av tillsynsmyndigheten. Anmälan gjordes innan huvudförhandlingen och domstolen informerades om ändringen. Syftet med ändringen var att kunna utnyttja befintliga dammar och få en bättre möjlighet att upptäcka och åtgärda eventuellt spill av petroleumprodukter. Detta faktum och den

redovisade ändringen av ledningsdragningen är inte tillräckliga skäl att kräva en prøvotidsredovisning för utsläpp till recipient. Det finns heller ingen recipient som kan påverkas negativt av de föreslagna utsläppsnivåerna och som motiverar mindre utsläpp. Prövotidsutredning skulle innebära onödiga kostnader i förhållande till miljönyttan samt medföra onödigt administrativt arbete. Vidare är nivåerna för utsläpp av kväve, suspenderat material och oljeindex i vatten sedan länge reglerade i praxis och har redovisats i relation till i målet aktuell recipient. Regleringen är således varken miljömässigt eller processekonomiskt motiverad.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande:

Tillståndspunkt B 1

Mängden bortlett vatten bör regleras i villkor. Det är dock svårt att särskilja mängden bortlett grundvatten från mängden bortlett ytvatten, när båda sorterna blandas i täktområdet. Stora osäkerheter introduceras när mängden bortlett ytvatten och grundvatten ska beräknas utifrån SMHI:s nederbördsdata. Det finns därför skäl att ändra tillståndspunkt B 1 så att den endast reglerar den totala mängden vatten som får avledas per år.

Villkor 2 och 6

När det gäller villkor 2 a) kan en mer generell skrivning avseende undantag från ordinarie tider för transporter medges samtidigt som det är viktigt att villkoret inte ger för stora möjligheter till ändrade tider.

När det gäller villkor 2d) har bolaget i sitt överklagande angett att det inte inkommit några klagomål på buller från omkringliggande fastigheter. Det kan förtydligas att tidigare tillståndsbeslut för aktuell verksamhet endast medger täktverksamhet vardagar kl. 07.00 – 18.00. Vad gäller borring och krossning mellan kl. 18 – 22 hänvisas till tidigare yttranden.

När det gäller villkor 6 delar länsstyrelsen mark- och miljödomstolens bedömning.

Villkor 15

Även om totalhalten är låg kan utlakning av ämnet komma att överskrida nivåer för mindre än ringa risk. Av Naturvårdsverkets handbok 2010:1 om återvinning av avfall i anläggningsarbeten följer bl.a. att genom att utgå enbart från halter i avfallet medför att föroreningsrisken för yt- och grundvatten inte bedöms. Eftersom hantering av avfall kommer ske nära grundvattnet är det rimligt att ställa krav på att laktester görs.

Villkor 19

Utifrån att miljöbalkens krav på att bästa möjliga teknik ska användas är det rimligt att ställa krav på att någon typ av spillskydd används vid tankning av fordon och maskiner när det inte är möjligt att tanka på tät yta.

Villkor 24

Villkoret bör stå fast.

Villkor 25

De stora osäkerheter som introduceras när mängden ytvatten respektive grundvatten ska beräknas utifrån nederbördsdata är skäl för att ändra villkoret i detta avseende.

Delegerade frågor

I enlighet med mark- och miljödomstolens bedömning är det rimligt att villkor för damning och lukt föreskrivs med möjlighet till ytterligare reglering av tillsynsmyndigheten om det skulle visa sig nödvändigt.

Uppskjuten fråga

Då det är fråga om en verksamhet som ska pågå till 2047 är det, i enlighet med mark- och miljödomstolens bedömning, rimligt att en utredning görs och att det blir en prövotid för vilka slutliga villkor som ska gälla.

Jönköpings kommun har hänvisat till det som anförts i mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Tillståndspunkt B1 samt villkor 24 och 25

Bolaget har yrkat bl.a. att regleringen avseende tillåten maximal mängd vatten som får bortledas från täkten bör utgå. Vattenverksamhetens omfattning begränsas genom villkor 24, som anger en maxnivå för det momentana utflödet av vatten från täkten och villkor 26, som anger lägsta nivå för avsänkning av grundvatten. Mark- och miljööverdomstolen anser att dessa villkor utgör en tillräcklig reglering avseende bortledning av vatten från täkten och finner att det inte framkommit skäl att i tillståndet även reglera maximal mängd vatten och därmed inte heller andelen grundvatten. Bolagets yrkande i den här delen ska således bifallas. Domstolen anser dock att det momentana utflödet av vatten bör regleras i villkor 24 och inte i tillståndsmeningen såsom bolaget har yrkat. Som en följd av ändringen av tillståndspunkt B1 ska även villkor 25 angående rapporteringsskyldighet ändras på sätt som framgår av domslutet.

Villkor 2 och 6

I Naturvårdsverkets ”Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller” (rapport 6538, publicerad 2015) anges riktvärden för buller dagtid under tidsintervallet kl. 06.00 – 18.00 och nattid under tidsintervallet kl. 22.00 – 06.00. Riktvärdet för buller dagtid är enligt vägledningen 50 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid bl.a. bostäder. Av vägledningen framgår att riktvärdena för buller är avsedda att användas som utgångspunkt och vägledning för den bedömning som ska göras i varje enskilt fall. Vidare anges att nivåerna i normalfallet bör vara vägledande för bedömningen av om buller utgör en olägenhet men det anmärks också att det kan finnas skäl att tillämpa andra nivåer, såväl högre som lägre, liksom andra tider. Det ska alltså göras en bedömning i varje enskilt fall, med vägledningens riktvärden och tider som utgångspunkt (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 december 2019 i mål nr M 6644-18).

Bolaget har när det gäller villkor 2 a) yrkat att uttransport av material bör medges även nattetid och helgdagar om det behövs exempelvis vid olyckor och halkbekämpning. Av utredningen framgår att transportererna från täkten går genom ett industriområde och sedan ut på E4:an utan att passera någon bostadsfastighet som kan störas av buller.

Mark- och miljööverdomstolen anser att utlastning och transport för akuta behov även ska få ske övrig tid och att bolaget då ska informera tillsynsmyndigheten antingen i förväg eller i efterhand.

När det gäller villkor 2 d) har bolaget yrkat att borring eller krossning och sortering även ska få ske kvällstid. Den nuvarande begränsningen till dagtid innebär enligt bolaget att tillståndet inte kan utnyttjas fullt ut då det begränsar den mängd som kan produceras i täkten med negativa ekonomiska konsekvenser som följd. Bullerberäkningarna visar att borring eller krossning och sortering kan utföras kvällstid utan att Naturvårdsverkets riktlinjer överskrids för någon bostad. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att det finns förutsättningar att ändra villkoret enligt bolagets yrkande. Eftersom all krossning omfattas av villkor 2 d) behövs inte någon särskild reglering avseende finkrossning. Villkor 2 e) ska därför utgå.

Bolaget har vidare yrkat att villkor 6, som reglerar buller från täktområdet inklusive buller från transportfordon och arbetsmaskiner, ska ändra så att nattetid övergår till dagtid kl. 06.00 i stället för 07.00, att bullerreduceringen om 5 dB(A) vid skutknackning med hydraulhammare upphävs och att kravet på kontroll av bullernivåer ska ändras.

Av utredningen i målet har inte framkommit att omständigheterna i detta fall är sådana att det finns skäl att tillämpa andra tidsintervall än de som anges i Naturvårdsverkets vägledning.

I varje mål ska en individuell bedömning göras om ett ljud är extra störande och avgörande är hur ljudet kommer att uppfattas vid närliggande bostäder. Mot bakgrund av vad som har framkommit om omfattningen av störande ljud från skutknackning i detta fall och då sådan verksamhet är begränsad till dagtid på vardagar anser Mark- och miljööverdomstolen att den förskrivna bullerreduceringen vid skutknackning med hydraulhammare kan tas bort.

Eftersom täktverksamheter är föränderliga vad gäller plats och nivå för brytning, placering av krossar m.m. är det svårt att säkerställa att bullermätningar vid ett visst

fastslaget intervall ger en rättvisande bild av bullersituationen. Mark- och miljööverdomstolen anser att det centrala i stället är att kontroller knyts till förändringar i verksamheten som medför ökat buller och kontroller som sker inom ramen för länsstyrelsens tillsyn.

Mot den bakgrunden anser Mark- och miljööverdomstolen att villkor 6 ska ändras i enlighet med bolagets yrkande.

Villkor 15

Villkor 15 reglerar tillåtna halter av föroreningar i de massor som används för anläggningsändamål eller efterbehandling. Bolaget har yrkat att regleringen avseende utlagningsnivåer ska utgå.

Av tillståndspunkt A3 framgår att bolaget årligen får ta emot och lagra, som en del i att samla in, hantera, bearbeta och återvinna, högst 300 000 ton av fyra olika avfallstyper, bl.a. jord och sten. Vidare framgår av tillståndspunkt A4 att högst 15 000 ton schaktmassor och entreprenadberg får användas för anläggande av bullervallar och arbetsytor inom verksamhetsområdet.

Det framgår inte av tillståndet hur stor andel av den totalt tillåtna årliga mängden avfall som får utgöras av avfallstypen jord och sten och inte heller vilken mängd massor som får användas till efterbehandling. Någon uppskattning av mängden massor som kommer att behövas till efterbehandling framgår inte heller av utredningen.

Efterbehandling av täkter regleras ofta inte i detalj i tillståndet eftersom det bl.a. med hänsyn till långa tillståndstider kan vara svårt att förutse vilka åtgärder som slutligen kommer att behöva utföras. Med hänsyn till att det i detta fall är oklart vilken mängd massor som kommer att användas till efterbehandling och med beaktande av att massorna ska ligga kvar permanent nära grundvattnet måste det dock ställas höga krav på dess egenskaper. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att de massor som används för anläggningsändamål eller efterbehandling inom verksamhetsområdet, utöver de riktvärden som anges som generella riktvärden för ”känslig markanvändning”, ska uppfylla de utlagningsnivåer som anges för ”mindre än ringa risk”

enligt vad som anges i mark- och miljödomstolens dom. Bolagets yrkande i den här delen ska därför avslås.

Villkor 19

Bolaget har yrkat att larvbundna maskiner i utsatta lägen ska undantas från kravet på att oljehantering inklusive tankning av fordon och parkering endast får ske på hårdgjord yta. Mark- och miljööverdomstolen anser att det kan godtas att larvbundna maskiner i utsatta lägen inte måste flyttas till hårdgjord yta vid oljehantering och parkering. Däremot måste verksamheten kunna planeras på ett sådant sätt att det anordnas skydd för uppsamling av spill. Villkor 19 ska därför ändras på det sätt som framgår av domslutet.

Delegerade frågor

Mark- och miljööverdomstolen anser att det är rimligt att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att vid behov fastställa ytterligare villkor avseende damning och lukt på sätt som föreskrivits i mark- och miljödomstolens dom. Bolagets yrkande att delegationen i dessa delar ska upphävas ska därför avslås.

Uppskjutna fråga

Bolaget har yrkat att den uppskjutna frågan avseende villkor för utsläpp av vatten till recipient och utredningsföreskriften ska upphävas och att de provisoriska föreskrifterna ska föreskrivas som slutliga villkor.

Bolaget bedriver redan idag täktverksamhet och återvinning på platsen. Den aktuella ansökan innefattar en utökning av täktverksamheten med den ökade hantering av sprängmedel m.m. som det för med sig. Vidare tillkommer asfaltstillverkning och återvinning av större mängder massor. Massorna har delvis en annan sammansättning än tidigare och det finns vissa oklarheter kring föroreningsgraden. Vattnet som lämnar tükten ska ha passerat en sedimentationsdamm med oljeavskiljande funktion vilket är en relativt enkel anordning där reningsgraden inte är helt klar. Mot den bakgrunden anser Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att i enlighet med mark- och miljödomstolens dom skjuta upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient. Bolagets yrkande i den här delen ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 11 januari 2021.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Ingrid Johansson, hovrättsrådet Li Brismo, referent, och tf. hovrättsassessorn Lina Lundgren.

Föredragande har varit Susanne Schultzberg.



Rättelse/komplettering

Dom, 2019-07-09

Rättelse, 2019-09-23

Beslut av: rådmannen Lars Svensson

På grund av förbiseende har i villkor 7 införts ett andra stycke. Jämlikt 17 kap 15 § rättegångsbalken beslutar mark- och miljödomstolen att detta stycke ska utgå och att villkor 7 ska följande lydelse:

Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än ett tillfälle av det totala antalet sprängtillfällen per år och då uppgå till högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande standard. Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

På grund av förbiseende har i villkor 8 införts följande mening: Vibrationer ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Jämlikt 17 kap 15 § rättegångsbalken beslutar mark- och miljödomstolen att detta stycke ska utgå och att villkor 8 ska följande lydelse:

Luftstöt vågor till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än ett tillfälle av det totala antalet sprängtillfällen per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande standard. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-11)

Överklagande senast den 14 oktober 2019.



PARTER

Sökande

Skanska Industrial Solutions AB
Box 54
233 22 Svedala

Ombud: Advokat EN

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet, återvinning av avfall, bortledning av grundvatten m.m. på fastigheten A Jönköpings kommun

Avrinningsområde: 67 Motala Ström N: 6392187 E: 449568 (SWEREF99 TM)

DOMSLUT

A. Mark- och miljödomstolen lämnar Skanska Industrial Solutions AB tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken att på fastigheten A i Jönköpings kommun bedriva verksamhet innefattande,

1. loss hållning av högst 18 000 000 ton berg under tillståndstiden varav den årliga produktionen, inklusive krossning och sortering, inte får överstiga 600 000 ton berg. Dock får produktionen under fem valfria år, under tillståndstiden, ske med högst 800 000 ton berg per år,
2. årligen producera högst 250 000 ton asfalt,

3. årligen ta emot och lagra som en del i att samla in, hantera, bearbeta och återvinna sammanlagt högst 300 000 ton av följande avfallstyper, enligt bilaga 4 till avfallsförordningen (2011:927)
 - 17 01 01 betong
 - 17 01 07 andra blandningar av betong, tegel, klinker och keramik än de som anges i 17 01 06
 - 17 03 02 andra bitumenblandningar än de som anges i 17 03 01
 - 17 05 04 annan jord och sten än de som anges i 17 05 03, samt

4. använda högst 15 000 ton schaktmassor och entreprenadberg för anläggande av bullervallar och arbetsytor inom verksamhetsområdet.

B. Mark- och miljödomstolen lämnar vidare Skanska Industrial solutions AB tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken att på fastigheten A i

Jönköpings kommun bedriva verksamhet innefattande,

1. att under tillståndstiden till recipient bortleda allt i tänkten inläckande grund- och ytvatten (nederbördsvatten) intill en sammanlagd mängd av maximalt 270 000 m³ vatten per år, varav cirka 160 000 m³ grundvatten, mätt som ett rullande medelvärde under de senaste fem åren, samt

2. i övrigt utföra och bibehålla de anläggningar; dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för vattenverksamhetens bedrivande.

Tidsbegränsning

Tillståndet gäller till den 1 maj 2047.

Slutliga villkor för tillstånd till miljöfarlig verksamhet

För tillståndet till miljöfarlig verksamhet gäller följande villkor.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten, inklusive åtgärder för att begränsa utsläppen av föroreningar och andra störningar för omgivningen, bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden i ansökningshand-

lingarna och i övrigt har angett och åtagit sig i målet.

2. Verksamheten ska i huvudsak, om inte annat anges härefter, bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag, mellan kl. 06.00 – 18.00.
 - a) Utlastning och transporter från täkten får ske mellan till kl. 06.00 – 22.00 helgfria vardagar.
 - b) Asfaltproduktion får ske helgfria vardagar, måndag-fredag, mellan kl. 05.00 – 18.00.
 - c) Sprängning får endast ske helgfria vardagar, måndag-fredag, mellan kl. 08.00 – 16.00.
 - d) Krossning (frånsett finkrossning), avbaning, borring och skutknackning får endast ske helgfria vardagar, måndag-fredag, mellan kl. 07.00 – 18.00.
 - e) Finkrossning får även ske helgfria vardagar mellan kl. 18.00 – 22.00.

I samband med stora infrastrukturprojekt eller motsvarande får tillsynsmyndigheten medge enstaka undantag från dessa föreskrifter.

3. Uttag av berg får inte ske utanför den på exploateringsplanen (domsbilaga 1) markerade gränsen för brytningsområdet. Övrig verksamhet får inte ske utanför den på exploateringsplanen markerade gränsen för verksamhetsområde. Gränsmarkeringar och fixpunkter, med utgångspunkt från exploateringsplanen, ska vara utmärkta i terrängen på väl synligt sätt och godkännas av tillsynsmyndigheten innan tillståndet tas i anspråk och därefter bibehållas under hela tillståndstiden.
4. Täktbotten får inte vara lägre än +178 meter (RH 2000).
5. Minst 24 timmar före varje sprängning ska berörda inom en radie av 1 km från täkten informeras om tidpunkten för sprängning. All sprängning ska föregås av varningssignal.

6. Buller från verksamheten, inklusive buller från transportfordon och arbetsmaskiner, ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

50 dB(A) (vid skutknackning med hydraulhammare 45 dB(A)), helgfria vardagar måndag-fredag, kl. 07.00 – 18.00,

40 dB(A) nattetid, samtliga dygn kl. 22.00 – 07.00, och

45 dB(A) övrig tid.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid kl. 22.00 – 07.00.

Kontroll av buller ska ske minst en gång vart tredje år. Dessutom ska kontroll ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten faktiskt pågår.

7. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än ett tillfälle av det totala antalet sprängtillfällen per år och då uppgå till högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande standard. Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kon-

trollprogram.

8. Luftstöt vågor till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än ett tillfälle av det totala antalet sprängtillfällen per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande standard. Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.
9. På avsnitt med olycksfallsrisker ska allmänheten på tydligt sätt, exempelvis genom stängsling eller anläggande av blockrader, uppmärksammas på riskerna att beträda området.
10. Stoffhalten i rökgaser från asfaltverket får inte överstiga 20 mg/Nm³ torr gas. Mätningar ska genomföras efter tillsynsmyndighetens begäran.
11. Åtgärder såsom, men inte begränsat till vattenbegjutning av anläggningens in- och utfart samt upplag, ska vidtas för att vid behov minska spridning av damm från tåkten och verksamhetens samtliga moment. Dammalstrande krossar, siktar, bandtransportörer och liknande utrustning ska vara inbyggda eller utrustade på annat sätt som effektivt motverkar damning. Borrutrustning ska vara försedd med anordning för uppsamling av damm.
12. Verksamheten ska bedrivas så att lukt motverkas. Vid återkommande och annat än helt tillfälliga störningar i form av lukt ska skyddsåtgärder vidtas för att förhindra dessa i samråd med tillsynsmyndigheten.
13. Lagringstiden för ett enskilt avfallsparti får inte överstiga tre år.
14. Samtliga ytor som används för lagring av externa avfall (betong, jord, sten etc. enligt tillståndets omfattning) och asfalt ska senast två år efter det att tillståndet

tagits i anspråk vara hårdgjorda.

15. Halter av föroreningar i de massor som används för anläggningsändamål eller efterbehandling inom verksamhetsområdet får inte överstiga de nivåer som anges som generella riktvärden för "känslig markanvändning" (KM) och som framgår av Naturvårdsverkets rapport 5976 eller senare uppdateringar av denna, samt de utlakningsnivåer som anges för "mindre än ringa risk" (MRR) enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna.
16. Innehållet av PAH i den asfalt som tas emot får inte överstiga 70 mg/kg TS (70 ppm).
17. Det ska finnas skriftliga rutiner för mottagningskontroll och dokumentation av inkomna avfallsmassor. Dokumentationen ska minst avse ursprung (producent och plats), typ (avfallskod) och mängd samt uppgifter som styrker att massorna inte utgör farligt avfall. Även mängden återvunna massor ska journalföras.
18. Förvaring av flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska, med undantag för tankar för förvaring av bitumen, ske på en yta som är ogenomsläpplig för de aktuella ämnena, försedd med invallning eller annan konstruktion till skydd mot utsläpp samt i övrigt vara utformad så att nederbörd inte ansamlas. Uppsamlingsvolymen inom respektive yta ska minst motsvara den största behållarens volym plus tio procent av övriga behållares volymer. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner.
19. Oljehantering inklusive tankning av fordon och parkering av arbetsmaskiner får endast ske på hårdgjord yta för att förhindra att spill och läckage når omgivningen. Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.
20. Om tänkten avslutas ska efterbehandling ske. Senast tre år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlings-

plan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten och markägaren. Efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda så snart det kan ske i enlighet med fastställd efterbehandlingsplan, dock senast innan tillståndets utgång. Efterbehandlingsåtgärder ska i möjligaste mån ske successivt. Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efterbehandlingen är slutförd.

21. För verksamheten ska finnas ett aktuellt kontrollprogram, som möjliggör en bedömning av om villkoren följs. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Kontrollprogrammet ska inges till tillsynsmyndigheten senast när tillståndet tas i anspråk.
22. Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid dessförinnan anmälas till tillsynsmyndigheten. Kemiska produkter och farligt avfall ska omhändertas.

Delegerade frågor

Mark- och miljödomstolen överlåter åt ansvarig tillsynsmyndighet att vid behov fastställa ytterligare villkor beträffande

- arbetstider vid enstaka tillfällen utifrån villkor 2,
- åtgärder för att motverka damning utifrån villkor 11,
- luktstörningar utifrån villkor 12,
- kontroll av verkningar från verksamheten med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod, och
- den närmare detaljutformningen av efterbehandlingen enligt villkor 20.

Uppskjuten fråga

Mark- och miljödomstolen skjuter enligt 22 kap. 27 § miljöbalken upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient. Bolaget ska under en provotid kartlägga potentiella föroreningskällor och utreda tekniska och ekonomiska möjligheter att, bl.a. genom praktiska försök i reningsanläggningen (dammar), begränsa utsläppen av suspenderat material, olja, kväve samt de metaller och

organiska ämnen som kan antas förekomma med hänsyn till de typer av avfall som tas emot och utifrån de flöden som kan bli aktuella.

Resultatet av utredningen jämte förslag till villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Bolaget ska omgående efter det att provotiden inletts anmäla detta till domstolen.

Intill dess domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

P1. Vatten som bortleds från verksamheten ska passera sedimentationsdamm försedd med oljeavskiljande funktion innan det släpps ut till recipient.

P2. Innehållet av föroreningar i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst sex representativa provtillfällen inte överstiga följande värden.

Total-kväve 10 mg/l

Suspenderande ämnen 10 mg/l

Oljeindex 1 mg/l

Slutliga villkor för tillstånd till vattenverksamhet

För tillståndet till vattenverksamhet gäller följande villkor.

23. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökande uppgivit eller åtagit sig i målet, om inte annat framgår av denna dom.

24. Det momentana utflödet av vatten från verksamhetsområdet får inte överstiga 50 l/s.

25. Vattenbortledning från verksamheten ska mätas med flödesmätare som dels registrerar det momentana flödet dels summerar den vattenvolym som bortleds. Resultaten av mätningarna ska journalföras och hållas tillgänglig för tillsynsmyndigheten efter anmodan. Sökande ska årligen till tillsynsmyndigheten rapportera beräknad årlig volym bortledd yt- respektive grundvatten baserat på ovanstående mätningar och utifrån tillgängliga uppgifter från SMHI:s närmaste

mätstation för nederbördsmängder.

26. Grundvattennivån under brytningstiden får inte avsänkas till ett större djup än +176 meter (RH2000) inom det verksamhetsområde som framgår av domsbi-laga 1.
27. Så länge bortledning sker ska bolaget minst fyra gånger per år med fasta inter-vall, en gång per kvartal, kontrollera grundvattennivåerna i minst tre stycken observationsrör/brunnar utsatta runt om tälkten.
28. Om det inom den tid som medgivits för anmälan av oförutsedd skada uppstår akut vattenbrist i enskild vattentäkt inom det redovisade influensområdet för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller för näringsverksamhet, med undantag av vatten för bevattning, åligger det bolaget att omgående efter anmodan från fastighetens ägare anordna med provisoriska tillhandahållande av vatten för ovan avgivet ändamål intill dess vattenförsörj-ning kan anordnas permanent.

Delegerade frågor

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § miljöbalken åt till-synsmyndigheten att vid behov besluta ytterligare villkor avseende.

- Behov av fler brunnar och placering av dessa samt kontrollen av grundvattenni-våerna utifrån villkor 27.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet ingivna miljökonsekvensbeskriv-ningen.

Ekonomisk säkerhet

Tillståndet till täktverksamheten får tas i anspråk under förutsättning av att sökan-den ställer en ekonomisk säkerhet på fyramiljonersjuhundratusen (4 700 000) kro-nor för uppfyllandet av de villkor som meddelats ovan. Säkerheten ska godkännas

av mark- och miljödomstolen i särskilt beslut och förvaras hos länsstyrelsen i Jönköpings län.

Igångsättningstid och arbetstid

Mark- och miljödomstolen bestämmer med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken den tid inom vilken tillståndet till den miljöfarliga verksamheten ska ha tagits i anspråk till två år från det att denna dom vunnit laga kraft. Arbetstiden för vattenverksamheten sätts till tio år efter att denna dom vunnit laga kraft.

Återkallelse av tidigare beslut

När detta tillstånd tas i anspråk upphör det tidigare meddelade tillståndet för befintlig täktverksamhet på fastigheten A i Jönköpings kommun, daterat 2004-11-08 (dnr 541-1713-04), att gälla.

Oförutsedd skada

Anspråk enligt 24 kap. 13 § miljöbalken på grund av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska, för att få tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen senast den 1 maj 2047.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte den i beslut den 29 maj 2018 fastställda prövningsavgiften.

Rättegångskostnader

Inga anspråk.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen förordnar med stöd av 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken att detta tillstånd får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande). Tillsynsmyndigheten ska meddelas när tillståndet tas i anspråk.

En förutsättning för att verkställighetsförordnandet ska få tas i anspråk i den del som gäller vattenverksamheten är att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som för en vattenverksamhet kan komma att utgå om domstolens dom ändras. Säkerheten ska prövas av länsstyrelsen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	14
TIDIGARE BESLUT	14
ANSÖKAN	15
Yrkande.....	15
9 kap. miljöbalken	15
11 kap. miljöbalken	15
Förslag till villkor	17
Planerade åtgärder och åtaganden	20
Rådighet	21
Ansökt verksamhet	22
Lokalisering.....	22
Täktverksamhet	23
Sevesoverksamhet	26
Asfalttillverkning.....	26
Återvinning	27
Vattenhantering och vattenverksamhet	29
Arbetstider.....	32
Transporter	32
Maskinpark.....	33
Bränsle och kemikaliehantering	33
Avfall	34
Efterbehandling	34
Kontroll av verksamheten	35
Miljökonsekvensbeskrivningen	36
Nollalternativ.....	36
Alternativ lokalisering	36
Alternativ utformning	37
Områdesbeskrivning	38
Miljökonsekvenser och skyddsåtgärder	43
Miljökvalitetsnormer	63
INKOMNA YTTRANDEN	65
Myndigheter	65
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket	65
Försvarsmakten	65
Sveriges geologiska undersökning (SGU)	65
Trafikverket.....	66

Länsstyrelsen i Jönköpings län (länsstyrelsen).....	66
Kommunstyrelsen i Jönköpings kommun.....	69
Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommun	69
Räddningstjänsten i Jönköpings kommun.....	70
Enskilda.....	70
Jönköping Energi AB.....	70
Catena AB	70
SÖKANDES BEMÖTANDEN	70
Myndigheter	70
Bemötande av SGU:s yttrande	70
Bemötande av Trafikverkets yttrande	71
Bemötande av Länsstyrelsen i Jönköpings läns yttrande	71
Bemötande av Kommunstyrelsen i Jönköpings kommuns yttrande	75
Bemötande av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommuns yttrande	75
Enskilda.....	78
Bemötande av Catenas yttrande	78
DOMSKÄL	78
Miljökonsekvensbeskrivning.....	78
Rådighet för vattenverksamheten	79
Tillåtlighet	79
Tillståndets omfattning.....	81
Villkor	82
Slutliga villkor för den miljöfarliga verksamheten	82
Slutliga villkor för vattenverksamheten	87
Uppskjuten fråga.....	88
Sevesoverksamheten	89
Säkerhet.....	89
Igångsättningstid för den miljöfarliga verksamheten.....	91
Arbetstid för vattenverksamhet.....	91
Oförutsedd skada	92
Verkställighetsförordnande	92
Återkallelse av tidigare beslut	92
Prövningsavgift.....	93
Rättegångskostnader	93

BAKGRUND

Skanska Industrial Solutions AB (Skanska alternativt bolaget) bedriver idag täkt- och återvinningsverksamhet på fastigheten A i Jönköpings kommun. En stor efterfrågan på bergmaterial de senaste åren samt en framtidsprognos med ett fortsatt stort behov gör att Skanska behöver öka det årliga uttaget av ballast. Bolaget avser därför söka nytt tillstånd för fortsatt och utökad täktverksamhet m.m.

Planerad huvudverksamhet omfattar tillståndspliktig täkt av berg (enl. 9 kap. miljöbalken). Då brytningen av berg förutsätter att inläckande grundvatten måste ledas bort omfattar ansökt verksamheten även vattenverksamhet (tillståndspliktigt enl. 11 kap. miljöbalken). Inom verksamhetsområdet avser bolaget också att bedriva asfaltproduktion, återvinning av schaktmassor etc. (anmälningspliktigt enl. 9 kap. miljöbalken). Verksamheten omfattas också av lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen – lägre kravnivå), till följd av hantering av sprängmedel. Tillstånd för täktverksamheten söks för en period om 30 år från det att tillståndet vunnit laga kraft.

Bergtäktsverksamhet har bedrivits på platsen sedan 1987, då med tillstånd enligt dåvarande naturvårdslagen. Den senaste prövningen av verksamheten skedde 2004 av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Jönköpings län.

TIDIGARE BESLUT

Den nuvarande verksamheten bedrivs enligt tillstånd meddelat av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Jönköpings län den 8 november 2004 (dnr 541-1713-04). Tillstånd till täktverksamhet enligt 12 kap 1 § miljöbalken (1998:808) på fastigheten A i Jönköpings kommun. Tillstånd gavs för ett totalt uttag av cirka 5 miljoner ton bergmaterial t.o.m. den 31 december 2024.

För lagring av asfalt och återvinning av betong, asfalt, morän och berg gäller föreläggande från Miljönämnden, Jönköpings kommun den 29 oktober 2014, dnr 2011-1828.

Anläggningens Sevesoverksamhet anmäldes till Länsstyrelsen i Jönköpings län den 26 februari 2016 men något beslut i frågan har inte meddelats.

ANSÖKAN

Skanska Industrial Solutions AB ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till täktverksamhet, återvinning av avfall, bortledning av grund- och ytvatten m.m. inom fastigheten A i Jönköpings kommun, Jönköpings län.

Yrkande

9 kap. miljöbalken

Skanska yrkar att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till ansökt verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken bestående i

1. att under 30 år bedriva fortsatt och utökad bergtäktsverksamhet på fastigheten Jönköping A med ett totalt uttag av 18 000 000 ton berg, inklusive krossning och sortering, inom det brytområde som markerats i exploaterings-ritning M101 i bilaga A1,
2. att under tillståndstiden ta ut 600 000 ton berg årligen med möjlighet att ta ut maximalt 800 000 ton berg under fem valfria år av den totala tillståndstiden,
3. att årligen producera maximalt 250 000 ton asfalt,
4. att motta och lagra som en del i att samla in, hantera, bearbeta och återvinna maximalt 300 000 ton icke tjärhaltig asfalt, jord- och schaktmassor, entreprenadberg, tegel, klinker och betong per år, samt
5. att använda högst 15 000 ton schaktmassor och entreprenadberg för anläggande av bullervallar och arbetsytor inom verksamhetsområdet.

11 kap. miljöbalken

Skanska yrkar att mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd till ansökt verksamhet enligt 11 kap. miljöbalken bestående i

6. att sänka grundvattennivån till lägst nivå + 176 meter (RH 2000) inom brytområdet, genom att bortleda allt inläckande grund- och ytvatten (nederbördsvattnen) till recipient, samt
7. att i övrigt utföra och bibehålla de anläggningar; dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för verksamhetens bedrivande, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökan och tillhörande bilagor.

Skanska hemställer även att mark- och miljödomstolen

8. bestämmer igångsättningstiden till två år från tillståndet tagits i anspråk,
9. fastställer arbetstiden för vattenverksamheten till tio år från den dag tillståndet tagits i anspråk,
10. bestämmer tiden för anmälan av ersättning för oförutsedd skada på grund av vattenverksamheten till tjugo år räknat från utgången av arbetstiden,
11. förordnar att meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft enligt 22 kap. 28 § miljöbalken, så kallat verkställighetsförordnande,
12. föreskriver villkor i enlighet med Skanskas förslag nedan, samt
13. godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges nedan i denna ansökan jämte bilagor.

Skanska hemställer om att det ska ställas ekonomisk säkerhet om 1 400 000 kronor för fullgörandet av efterbehandlingen.

Slutligen hemställer Skanska om att det befintliga tillståndet till verksamheten, meddelat av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Jönköpings län den 8

november 2004, dnr. 541-1713-04, ska upphöra att gälla vid den tidpunkt då Skanska tar det nya tillståndet i anspråk. Skanska ska skriftligen underrätta tillsynsmyndigheten när bolaget avser ta det nya tillståndet i anspråk.

Förslag till villkor

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Skanska har angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i målet.
2. Verksamhets- och brytningsområdet ska märkas ut i området på väl synligt sätt och med varaktiga markeringar under hela verksamhetstiden.
3. Brytning av berg får endast ske inom den på exploateringsplan i ritning M101 markerade gränsen för brytområde och inte på lägre nivå än +178 meter (RH 2000). Övrig verksamhet som omfattas av föreliggande ansökan får endast ske inom gränsen för verksamhetsområdet på samma ritning.
4. Inom brytningsområdet får grundvattennivån maximalt sänkas till nivå +176 meter.
5. Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.
50 dB(A) vardagar, kl. 06.00-18.00,
45 dB(A) kvällstid, kl. 18.00-22.00, samt dag- och kvällstid lördag, söndag och helgdag,
40 dB(A) nattetid, kl. 22.00-06.00.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) får inte utföras nattetid kl. 22.00-06.00.

Kontroll av buller ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som

kan medföra ökade bullernivåer, samt i samband med befogade klagomål efter tillsynsmyndighetens begäran.

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mät-punkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske an-tingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräk-ningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verk-samheten faktiskt pågår.

6. Arbetsmomenten i tåkten ska bedrivas så att bullernivåerna i villkor 5 uppfylls. Samtliga arbetsmoment får bedrivas helgfria vardagar kl. 06.00-18.00. Borring eller krossning och sortering får även ske vardagar mellan kl. 18.00-22.00. Ut-lastning och transporter får bedrivas vardagar kl. 06.00-22.00 samt i enlighet med vad som anges i andra stycket. Asfaltproduktion får bedrivas helgfria var-dagar kl. 05.00-18.00 samt i enlighet med vad som anges i andra stycket.

I samband med produktionsstörningar eller större projekt där t.ex. beställaren ställer krav på tidpunkt när leverans ska ske samt vid halkbekämpning (vinter-väghållning) får asfalttillverkning och utlastning bedrivas andra tider. Tillsyns-myndigheten ska informeras vid sådana tillfällen.

7. Förvaring av flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska, med undantag för tankar för förvaring av bitumen, ska ske på en yta som är ogenom-släpplig för de aktuella ämnena, försedd med invallning eller annan konstrukt-ion till skydd mot utsläpp samt i övrigt vara utformad så att nederbörd inte an-samlas. Uppsamlingsvolymen inom respektive yta ska minst motsvara den största behållarens volym plus tio procent av övriga behållares volymer. For-donsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner.
8. Markvibrationer till följd av sprängning, definierade som högsta svängningshas-tighet i vertikalled, mätt enligt gällande Svensk Standard SS 460 48 66, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av de senaste tio sprängning-

arna eller per år om antalet sprängningar är tio eller fler och då uppgå till högst 6 mm/s.

Vibrationerna ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

9. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 10 % av de senaste tio mättillfällena eller per år om antalet mättillfällen är tio eller fler och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 02 52 10. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.
10. Åtgärder såsom, men inte begränsat till vattenbegjutning av anläggningens in- och utfart samt upplag, ska vidtas för att vid behov minska spridning av damm från tälten och täktverksamhetens samtliga moment.
11. Bortledning av vatten från tälten till recipient ska ske dels via sedimentationsdamm, dels via oljeavskiljande funktion. Utformningen av anläggningen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.
12. Senast två år innan tillståndstiden löper ut, alternativt två år innan täktverksamheten beräknas upphöra ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten. Efterbehandlingsplanen ska upprättas i samråd med markägare och tillsynsmyndighet. Efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda så snart det kan ske i enlighet med fastställd efterbehandlingsplan. Efterbehandlingsåtgärder ska när det är möjligt ske succesivt. Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efterbehandlingen är slutförd.

13. Ett förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.
14. Om det inom den tid som medgivits för anmälan av oförutsedd skada uppstår akut vattenbrist i enskild vattentäkt inom det redovisade influensområdet för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller för näringsverksamhet, med undantag av vatten för bevattning, ska det åligga Skanska, om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Skanskas vattenbortledning, att omgående efter anmodan från fastighetens ägare anordna med provisoriskt tillhandahållande av vatten för ovan avgivet ändamål intill dess vattenförsörjning kan anordnas permanent.
15. Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid dessförinnan anmälas till tillsynsmyndigheten. Kemiska produkter och farligt avfall ska omhändertas.

Planerade åtgärder och åtaganden

Skanska åtar sig följande försiktighetsmått och begränsningar utöver de villkor som föreslås:

9 kap. miljöbalken

- Då borrning sker under kvällstid kommer enbart bullerdämpad borrarutrustning att användas.
- I anslutning till närliggande industribebyggelse och kraftledning, kommer sprängning att ske i enlighet med vad som föreslås i den till ansökan bifogade riskanalysen. Utgångspunkten för verksamhetens utformning i relation till industribebyggelsen är det beräknade tekniska skadevärdet.
- De återvunna massor som lämnar verksamhetsområdet är väl dokumenterade. När schaktmassor med föroreningshalter över ”Mindre än Ringa Risk” (MRR enligt Naturvårdsverkets Handbok 2010:1) men under ”Känslig Markanvändning” (KM enligt Naturvårdsverkets rapport 5976) säljs för användning utanför verksamhetsområdet kommer detta att ske till platser där det är miljömässigt motiverat t.ex. industrimark, bullervallar längs vägar etc. Ytterst ansva-

riga för användningen av återvunna schaktmassor är dock givetvis verksamhetsutövaren för användningen.

- Schaktmassor med föroreningsnivåer överstigande KM kommer inte tas emot för återvinning. Schaktmassor med föroreningsnivåer mellan KM och MRR kommer lagras på särskild plats inom verksamhetsområdet. Kraven för asfalt och betong framgår av tabell 5.3.1.1. i teknisk beskrivning, bilaga A till ansökan.
- Föroreningsnivåerna i de schaktmassor som ska användas för anläggningsändamål inom verksamhetsområdet får inte överskrida KM.
- Innan arbetet med att ta bort lågspänningsledningen i brytområdets norra del påbörjas, kommer kommunikation att ske med Jönköpings Energi för att säkerställa att nödvändiga rutiner följs.
- För att kontrollera halter av petroleumprodukter, kväve och suspenderat material i utgående vatten från sedimentationsdammen kommer fortsatt provtagning ske inom ramen för kommande kontrollprogram.
- På avsnitt med olycksfallsrisker ska skydd sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.
- Utrustning för sanering av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

11 kap. miljöbalken

- Det finns sedan tidigare tre stycken grundvattenrör vilka används för kontroll av grundvattennivån. Mätning sker inom ramen för gällande kontrollprogram. Även fortsättningsvis föreslås att mätning ska ske i alla tre grundvattenrör för att följa upp nivåförändringen på grundvattnet.
- Så länge bortledning sker ska bolaget mäta grundvattennivån med fasta intervall, minst en gång per kvartal.

Rådighet

För den vattenverksamhet som ska bedrivas krävs rådighet enligt 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Skanska har erforderlig rådighet då Skanska innehar nyttjanderättsavtal, bilaga D i ansökan under flik

9, på fastigheten där täktverksamheten bedrivs inom vilken bortledning av grundvatten kommer att ske.

Av bilaga D till ansökan framgår att Bjursells i Jönköping AB, org. nr 556081-7164 har nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren Förvaltnings AB Källarp, org. nr 556070-6185, avseende fastigheten A. Bolaget Bjursells i Jönköping AB har genom beslut den 19 april 2004 fusionerats upp i Skanska koncernen och avtalet innehas numera av Stabilator AB, org. nr 556049-7587, som är ett dotterbolag till Skanska AB på samma sätt som sökanden Skanska Industrial Solutions AB, org. nr 556793-1638. Stabilator AB har enligt ordalydelsen i 14 § nyttjanderättsavtalet satt Skanska Industrial Solutions AB i sitt ställe.

Arrendetiden är 50 år, t.o.m. den 1 maj 2047, med möjlighet till förlängning för arrendatorn med två år i sänder.

Ansökt verksamhet

Av ansökningshandlingarna och vad sökanden i övrigt angett framgår bl.a. följande.

Lokalisering

Skanskas täkt i Källarp är lokaliserad cirka en mil söder om centrala Jönköping i direkt anslutning till den sydvästra delen av Torsviks industriområde och med E4:an ungefär en kilometer åt öster. Väster om täktområdet finns ett brant höjdområde som skiljer av området från Granarpssjön cirka en km åt sydväst. I direkt anslutning, väster om verksamhetsområdet finns ytterligare ett område med tillstånd till bergtäkt.

All verksamhet kommer att bedrivas inom fastigheten A i Jönköpings kommun, Jönköpings län. Det planerade verksamhetsområdet omfattar drygt 29 ha varav brytningsområdet utgör knappt 16 ha.

För Jönköpings kommun gäller Digital översiktsplan 2016 vilken vann laga kraft den 17 juli 2017. I denna pekas hela det planerade verksamhetsområdet för bergtäk-

ten ut som "Naturresurs" i form av täktverksamhet. Samma område är även markerat som bebyggelsezon för "Tätort" och "Tätortsnära zon". Det aktuella området omfattas inte av någon detaljplan. Närmaste bostadsbebyggelse finns i Ängen, söder om tälkten, på ett avstånd om cirka 300 meter från gränsen till verksamhetsområdet. I övrigt finns industribebyggelse ungefär 100 meter öster om tälkten.

Det planerade verksamhetsområdet berörs av tre riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken. Det gäller riksintresse för totalförsvaret, för naturvård och för framtida järnväg.

Täktverksamhet

Den planerade täktverksamheten kommer att genomföras dels genom att det nuvarande brytområdet utökas mot norr och öster, dels genom att ytterligare en pall, cirka 17 meter, bryts på djupet i tälkten ner till nivån +178 meter (RH 2000). Brytningen kommer att bedrivas på ett för branschen traditionellt vis med följande moment:

- Avbaning.
- Borrning.
- Sprängning.
- Skutknackning.
- Lastning och interna transporter.
- Krossning i flera steg.
- Sortering.
- Lagring och utlastning.

Avbaning

Då ny mark ska tas i anspråk börjar brytningsprocessen med att den jord som ligger ovanpå berget som ska brytas tas bort, avbanas. Avbaningen sker successivt allteftersom berget bryts ut. Arbete utförs vanligtvis med hjälp av hjullastare eller grävmaskin. Avbaningsmassorna lastas på lastbilar eller dumprar för vidare transport till sortering innan materialet sedan kan säljas. Beroende på kvalitet och efterfrågan kan vissa delar komma att säljas osorterat. Avbaning kommer endast behövas i den

norra och nordöstra delen av brytområdet där det inte sen tidigare skett någon brytning.

Borrning

Borrning sker med hjälp av en borrhandsvagn. Arbetet sker utifrån en tidigare upprättad borrhandsplan där bland annat borrhandsdiameter och avstånd mellan borrhands och rader framgår. Utformningen av borrhandsplanen bestäms av bergets kvalitet, önskat styckefall och laddning samt med hänsyn till vibrationer m.m. Borrhands är i det närmaste vertikala men lutar något för att minska inspänningen i berget och därmed de uppkomna vibrationerna. Inmätning sker av borrhands i första raden och av pallkanten för att säkerställa att tillräckligt mycket berg finns framför laddningen. Detta är viktigt för att minska kastlängd och luftstöt våg.

Sprängning

Vid loss hållning av berget används bulksprängmedel vilket levereras till tåkten i för ändamålet godkända fordon, ADR-klassade bulktransporter. Inga sprängmedel förvaras i tåkten. Sprängmedlet består av flera olika trögflytande komponenter, vilka var för sig inte utgör något funktionellt sprängmedel. I fordonet förvaras produkterna i åtskilda behållare. En så kallad bottenladdning i form av en sprängkapsel, bestående av en liten mängd fast sprängmedel, placeras i botten av respektive håll. Denna laddning ska initiera detonationen av det övriga sprängmedlet. Därefter pumpas de olika bulkprodukterna från fordonet via separata slangar till en blandare och sedan vidare ner i borrhands. I blandaren tillsätts ett förgasningsmedel vilket efter cirka 10 minuter känsliggör blandningen till ett funktionellt sprängmedel. Varje håll fylls upp till avsedd avvägningsnivå. Ovanpå detta placeras toppladdningen och därefter fylls hålet med förladdning bestående av 2-4 mm krossmaterial. Mängden sprängmedel i varje salva kommer att variera mellan cirka 5–15 ton. När alla föreskrivna rutiner och skyddsåtgärder genomförts avteras laddningen. Avfyrningen av salvan sker i enlighet med en i förväg bestämd sprängplan. Varje enskilt borrhands detoneras med olika fördröjningar med hjälp av ett tändsystem vilket ger en väl kontrollerad intervallföljd och där separata intervalltider kan ställas in för varje

borrhål. Detta tillvägagångssätt används i syfte att minska vibrationsnivåerna i omgivningen. Omedelbart före sprängning ges varningssignal.

Laddning och sprängning sker alltid under en och samma dag. I varje sprängsalva kommer mellan 40 000 – 60 000 ton berg att lösgöras. Produktionsprängningar kommer normalt att genomföras cirka 8 gånger per år och vid maximal produktion cirka 12 gånger per år. Antalet sprängtillfällen kan variera beroende på utformningen av brytplaneringen. Därutöver kan mindre sprängningar göras för att driva ramper eller i efterbehandlingssyfte.

Krossning och siktning

Det utsprängda berget kastas ut framför det fasta bergets fot varifrån det lastas med hjullastare på en bergtruck för vidare transport till krossanläggningen. Där matas materialet ner i förkrossen vartefter det krossade materialet sedan förs vidare på transportband till en spindelkross för mellankrossning. Efter det finkrossas materialet i konkrossar i ytterligare ett eller två steg. Okvalificerade krossprodukter tas ut i ett tidigt skede i produktionslinan medan högkvalitativt material krossas i samtliga steg. Det krossade berget siktas upp i olika fraktioner vilka sedan transporteras till upplag i väntan på utlastning.

En viss del av fraktionen 32/64 kommer att tvättas och säljas som järnvägs-makadam. Tvättningen sker i en tvättsikt där den färdiga fraktionen matas in i sikten samtidigt som vatten under högt tryck sprayas över siktdäcket och sköljer bort finare fraktioner. Vid tvättningen används enbart vatten.

Skutknackning

Vid sprängning kan det uppkomma stora block, skut, vilka är för stora för att direkt matas ner i förkrossen. Dessa block kan antingen sprängas sönder eller knackas till mindre block med hjälp av en hydraulhammare monterad på grävmaskin (alternativt med hjälp av skutkula). Därefter kan materialet krossas i förkrossen. Mängden skut varierar beroende på bergets egenskaper och hur sprängningen utförs. Skuten sam-

las löpande på lämpligt ställe inom verksamhetsområdet inför vidare bearbetning, vanligtvis nära brytfronten.

Lagerhållning

I så stor utsträckning som möjligt produceras det material som för tillfället efterfrågas. Produktionsutfallet från en kross- och siktanläggning kan endast varieras inom vissa gränser varför det kan vara ofrånkomligt att vissa, för tillfället, ej efterfrågade fraktioner produceras. Dessa kan då behöva lagerhållas precis som när en förväntad hög efterfrågan av vissa produkter kräver att lager läggs upp i förväg. Lagerhållning av produkter kan därför behöva ske i betydande omfattning.

Sevesoverksamhet

Den planerade verksamheten är klassad som Sevesoverksamhet enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, till följd av hantering av mer än 10 ton sprängmedel vid ett och samma tillfälle i samband med sprängning. Normalt kommer cirka 5–15 ton sprängmedel att användas vid varje sprängningstillfälle, mängden kan dock komma att variera. Även antalet sprängningar varierar från år till år beroende på efterfrågan men bedöms variera mellan 8-12. Ett handlingsprogram, i enlighet med 8 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, för den planerade verksamheten har bifogats ansökan.

Asfalttillverkning

Asfalttillverkning är tekniskt sett en relativt enkel process som i huvudsak består av att blanda olika stenmaterial och tillsatsämnen med varmt bitumen. Från anläggningens matarfickor matas materialet på ett band till en torktrumma där det torkas med hjälp av en brännare, vilken drivs med träpellets. Efter torkning lyfts materialet upp på en sikt och varje fraktion lagras i varmastensfickor. I asfaltverket sker torkning, transport och lagring av stenmaterial inkapslat. Stendamm sugs bort från processen och lagras i en fillersilo. Från varmastensfickorna och fillersilon matas stenmaterialet i önskad fördelning till en blandare där varmt bitumen och eventuella tillsatsmedel sprutas in, t.ex. cement. Det förekommer också att plastgranulat och

cellulosafibrer används som tillsatsmedel. En viss andel återvunnen asfalt kan även tillföras som råmaterial via en separat torktrumma, en så kallad parallelltrumma. Den färdigblandade asfaltmassan transporteras med en så kallad hund från blandaren till isolerade varmmassafickor i väntan på transport till beläggningsplatsen.

Bitumen till produktionen lagras i uppvärmda tankar, med en volym på cirka 100 m³, i anslutning till asfaltverket. Invallning av tankarna kommer att ske med stenmjöl. Eventuellt läckage av bitumen kan då lätt samlas upp och återanvändas i tillverkningsprocessen. Tillsatsmedel som cement etc. kommer att lagras under skärmtak. Stenmaterialet i asfaltproduktionen kommer från tåkten. För den asfalt vilken ska användas till slitlager på bland annat högtrafikerade vägar används dock specialsten av hög kvalitet t.ex. kvartsit.

Återvinning

Skanska planerar att ta emot olika massor för återvinning vid anläggningen. Dessa kommer att utgöras av schaktmassor, entreprenadberg, asfalt och betong etc., se Tabell 1 nedan.

EWC-kod	Avfallsslag
17 01 01	Betong
17 01 07	Andra blandningar av betong, tegel, klinker och keramik än de som anges i 17 01 06
17 03 02	Andra bitumenblandningar än de som anges i 17 03 01
17 05 04	Annan jord och sten än den som anges i 17 05 03

Tabell 1: EWC-koderna enligt Avfallsförordning (2011:927) för de avfallsslag vilka kommer tas emot vid anläggningen.

Innan mottagning genomförs en kontroll av massorna för att utreda eventuella föroreningar. Massorna lagras till dess tillräckliga volymer finns tillgängliga för att sedan återvinnas genom t.ex. krossning och siktning.

Fräst asfalt kommer lagras i tält. Återvinningsmassor med föroreningshalter över nivåerna för mindre än ringa risk, men under de för känslig markanvändning, kommer endast att mellanlagras och återvinnas inom en särskild avgränsad yta för att

inte förväxlas med övriga återvinningsmassor. Ytan kommer att vara tydligt avgränsad för att inte massor ska kontaminera bergmaterial i närliggande upplag.

Bearbetning av materialet kommer ske genom sortering och till viss del även krossning. Arbetet kommer ske kampanjvis och utföras med mobila maskiner. Den asfalt som tas in kan bestå av dels kakor och dels fräsmassor. Kakorna krossas till granulat och kan sedan återvinnas i tillverkningen av ny asfaltmassa eller användas direkt i bärlager. Frästa massor kan däremot användas direkt som råvara till ny asfaltmassa. Även betong och entreprenadberg kommer behöva krossas innan återvinning är möjlig. Schaktmassor i form av jord kommer att sorteras och återanvändas som t.ex. fyllnads- och konstruktionsmaterial. En mindre andel av massor kan komma att säljas vidare utan bearbetning och kommer därför endast att lagras vid anläggningen.

De återvunna massor som lämnar verksamhetsområdet är väl dokumenterade. När massor med föroreningshalter över mindre än ringa risk men under känslig markanvändning säljs för användning utanför verksamhetsområdet kommer detta att ske till platser där det är miljömässigt motiverat t.ex. industrimark, bullervallar längs vägar etc. Ytterst ansvariga för användningen av återvunna massor är dock givetvis verksamhetsutövaren för användningen,

Återvinningsverksamheten kommer i så stor utsträckning som möjligt drivas så att det över tid råder balans i mängden mottaget och återvunnet, utlevererat, material. Under begränsade tidsperioder är det dock helt normalt att mängden mottaget material är större än vad som levereras. Detta är helt nödvändig vid större entreprenader och asfaltsarbeten.

Kriterier gällande föroreningsinnehåll

För mottagning av massor vid anläggningen finns särskilda kriterier gällande föroreningsinnehållet, dessa redogörs för i Tabell 2 nedan. Rena schaktmassor ska uppfylla Naturvårdsverkets föroreningsnivåer för MRR presenterade i Handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten. Utöver detta planeras även att

ta in schaktmassor med föroreningshalter upp till vad som anges som KM i Naturvårdsverkets rapport 5976, Riktvärden för förorenad mark.

Typ av avfall	Kriterier
Asfalt	Vid anläggningen tas endast emot asfalt med max 70 ppm 16 PAH
Jordmassor	1. Mindre än ringa risk 2. Känslig markanvändning
Betong	För betong som kan misstänkas vara kontaminerad av intilliggande element, t.ex. gamla fogar och tätningar i isolerglasfönster, bly från tätningar runt takgenomföringar, avtäckningar av murar och fönsterspröjs, kadmium från laminat eller oljor från eventuella läckage, ska analysvar avseende PCB, oljor och tungmetaller lämnas. Halterna av PCB ska vara i princip ”noll”, det vill säga ej detekterbara. För oljor och tungmetaller görs jämförelse motsvarande Naturvårdsverkets riktvärden för ”Känslig markanvändning”.

Tabell 2: Kriterier för mottagning av specifika typer av avfall.

Återvinning för användning inom verksamhetsområdet

Skanska har för avsikt att återvinna avfall i anläggningsändamål i syfte att anlägga ett cirka 650 meter långt insynsskydd i den nordöstra delen av verksamhetsområdet. De jordmassor som kommer att användas utgörs i första hand av finfraktioner vilka inte kan återvinnas till mer kvalificerade ändamål. För detta ändamål krävs cirka 15 000 m³ massor. Föroreningsinnehållet i massorna kommer inte att överskrida koncentrationerna motsvarande KM.

Vattenhantering och vattenverksamhet

Vattenhantering

Det yt- och grundvatten vilket uppkommer inom brytområdet kommer via självfall ledas till en befintlig pumpgrop i täktbottens lågpunkt. Från pumpgropen lyfts vatten i slangar upp från brytområdet, med hjälp av tre pumpar, och vidare in i en brunn precis söder om brytområdet. Brunnen utgörs av cementringar med ett djup på 4,25 m. På botten står en dränkbar pump vilken pumpar vatten genom en slang från botten av brunnen och upp till ett rör i brunnens övre del. Därifrån leds vattnet med självfall i den cirka 200 meter långa kulverten längs med verksamhetsområdets gräns. Kulverten är gjord av plast med en diameter på 100 mm. Utsläppet för röret

sker i ett öppet dike, där det rinner samman med eventuellt renat vatten från makadamtvättens sedimenteringsdammar. Diket är cirka 100 meter långt och mynnar ut i anläggningens sedimentationsdamm i verksamhetsområdets södra del.

Dammen är cirka 1 400 m² stor och har ett medeldjup på cirka 1,5 meter. Detta ger en dammvolym på cirka 2 100 m³. Med ett inflöde på 8 l/s vid maximal utbrytning av täkten, sett som ett långtidsmedelvärde inkluderande både grund- och nederbördsvatten, blir uppehållstiden för vattnet i dammen cirka 72 timmar. Enligt Trafikverkets publikation 2015:147 – Öppna vägdagvattenanläggningar, rekommenderas en uppehållstid på mellan 12 - 24 timmar för att uppnå god sedimentering. En uppehållstid i sedimentationsdammen på 12 timmar uppnås med ett inflöde på cirka 50 l/s under 12 timmar. Högsta uppmätta inflöde under perioden 2011-2017 är 15 l/s. Mot bakgrund av detta kan sedimentationsdammen anses vara väl dimensionerad.

Från sedimentationsdammen kan vatten pumpas i en ledning till den tvättsikt som används vid tvätt av järnvägsmakadam. Tvättvattenflödet i sikten är cirka 8 l/s. Tvättvattnet renas sedan i tre mindre befintliga dammar där den största delen av det borttvättade finmaterialet avskiljs redan i den första dammen. Dammarna har en storlek på mellan 40 - 150 m² med ett medeldjup på cirka 0,5 meter. Efter den första reningen leds vattnet sedan vidare via ett dike till sedimentationsdammen i anläggningens södra del.

Läggs flödet från makadamtvätten ihop med övrigt inkommande vatten till sedimentationsdammen blir det totala inflödet 16 l/s vid normalflöde och 23 l/s som maxflöde baserat tidigare uppmät maxflöde. Även med det tillkommande flödet från makadamtvätten kan sedimentationsdammen anses vara väl dimensionerad då en uppehållstid på 12 h uppnås vid ett inflöde på 50 l/s. Vattnet i sedimentationsdammen släpps sedan ut till ett befintligt dikessystem.

Det maximala momentana flödet från brytområdet avgörs av pumpkapaciteten hos den pump vilken lyfter vattnet den sista biten upp från brunnen till självfallssystemet.

met vidare ner till sedimentationsdammen. Nuvarande pump har ett teoretiskt maximalt pumpflöde på runt 35 l/s, vilket även får ses som det högsta möjliga momentana flödet från brytområdet. Månatliga mätningar av pumpflödet ut från brytområdet, från 2011 och framåt, har visat på ett högsta registrerat momentant flöde in i brunnen på cirka 15 l/s.

Vattenverksamhet

Enligt definition i 11 kap. 2 § miljöbalken är bortledande av grundvatten och utförande av anläggningar för detta, vattenverksamhet. Skanskas verksamhet innebär att grundvatten som läcker in i täkten kommer att samlas upp och ledas bort i enlighet med vad som beskrivits ovan. I syfte att utreda de hydrogeologiska förutsättningarna i området samt att bedöma och beskriva de effekter som den utökade täktverksamheten kan få på såväl grund- som ytvatten i området har Skanska låtit utföra en hydrogeologisk utredning. Vidare har utredningen även utgjort underlag för Skanskas bedömning att den planerade vattenverksamheten är tillståndspliktig enligt 11 kap. miljöbalken.

Den planerade täkten innebär att nivån succesivt sänks inom brytområdet och att täktbotten som lägst kommer att vara på nivå +178 meter över havet. För att hålla läns kommer grundvattennivån sänkas en bit under täktbotten, till nivå +176 meter över havet. Vid en maximal grundvattensänkning, då täkten är fullt utbruten, bedöms inläckaget av grundvatten uppgå till 5 l/s, vilket också är det högsta grundvatteninflöde under täktens driftstid. Detta resulterar i ett behov av att leda bort maximalt cirka 160 000 m³ grundvatten per år. Inkluderas även vatten från nederbörd kommer 8 l/s behöva ledas bort från täkten, vilket motsvarar en total vattenavledning på cirka 250 000 m³ per år.

För vattenverksamheten krävs en nivåreglerare i pumpgropen, slangar samt ytterligare fyra pumpar för att lyfta upp vattnet ur brytområdet och upp till uppsamlingsbrunnen. Utöver detta behövs även cirka 200 meter kulvert.

Arbetstider

Verksamheten kommer att bedrivas med full drift dagtid under helgfria vardagar kl. 06.00-18.00. Under kvällstid från kl. 18.00-22.00 kommer verksamheten att begränsas till att endast omfatta antingen:

1. Borrning, eller
2. Krossning och sortering inklusive matning av krosslinan.

Även utlastning, dvs. transporter till och från tåkten kan komma att ske under kvällstid från kl. 18.00-22.00. I samband med större projekt där beställaren ställer krav på tidpunkt när leverans ska ske planeras utlastning ske även under övrig tid. Asfaltsproduktion kommer normalt bedrivas helgfri måndag till fredag kl. 05.00-18.00. Vid större projekt kommer produktionen även bedrivas på kvällar och nätter. Vid drift av asfaltverket under kvälls- och nattetid kommer asfaltverket att drivas utan krossar och siktar.

Reparationsarbeten kan vid enstaka tillfällen komma att utföras under övrig tid. I Tabell 3 nedan redogörs mer ingående för arbetstiderna för respektive arbetsmoment samt frekvensen för dem.

Arbetsmoment	Normal arbetstid	Frekvens
Avbaning	Kl. 06-18	30 dagar per år
Borrning	Kl. 06-22	30 dagar per år
Sprängning	Kl. 06-18	8-12 tillfällen per år
Krossning, sortering,	Kl. 06-22	Året runt utom helgdagar
Skutknackning	Kl. 06-18	Året runt utom helgdagar
Transporter *	Kl. 06-22	Året runt utom helgdagar
Asfaltverk *	Kl. 05-18	Året runt utom helgdagar

Tabell 3: Arbetstider för verksamhetens olika arbetsmoment. * Vid större projekt kan arbetstiderna behöva utökas.

Transporter

Transporter till och från tåktområdet kommer att ske på befintlig väg öster om tåkten. Vägen är i gott skick med god bärighet för tunga transporter. Den ansluter till Skåpvägen inom Torsviks industriområde. Därifrån går transporterna direkt mot

anslutningen till E4:an. Vid en årsproduktion på 600 000 ton bergmaterial samt 100 000 ton asfalt per år och med en beräknad last om cirka 32 ton per bil med släp och 15 ton per enkelbil kommer antalet fordonsrörelser (in- och uttransporter) uppgå till cirka 250 stycken per arbetsdag räknat på 220 årsarbetsdagar. Beräkningen baseras på att 70 % av transportererna sker med bil och släp och 30 % med enkelbil. Vid en maximal produktion på 800 000 ton bergmaterial samt 250 000 ton asfalt per år blir antalet fordonsrörelser cirka 390 stycken per dag.

De massor som tas in för återvinning kommer huvudsakligen att transporteras till tälkten med returtransport från arbetsplatser dit bergmaterialprodukter levererats. Denna del av verksamheten bedöms därmed inte ge upphov till ytterligare fordonsrörelser av betydelse.

Maskinpark

För den planerade verksamheten krävs maskinutrustning i form av:

- Borrmaskin för losshållning av berget.
- Hydraulhammare eller skutkula för skutknackning.
- Krossanläggning i form av för-, mellan- och finkrossar.
- Sikt-/sorteringsanläggning.
- Hjullastare för lastarbeten.
- Bergtruck eller dumprar för interna transporter av material.
- Grävmaskin för bl.a. matning, undanbärning, lastning av material och i samband med avbaningsarbeten.
- Lastbilar för transporter.
- Asfaltverk.

Bolaget använder både mobil och fast utrustning för brytning av berg.

Bränsle och kemikaliehantering

Den stationära kross- och siktanläggningen drivs genom eldrift via det fasta elnätet. Mindre mängder el används även till platskontoret, personalutrymmen, pumpar, belysning etc. Den mobila maskinparken använder diesel med 5 % inblandning av

det förnyelsebara bränslet RME. Förvaring sker i godkända ADR-tankar, vilka är placerade på hårdgjord yta. Övriga kemiska produkter förvaras i miljöcontainers eller i verkstaden. Asfaltverket kommer att drivas med träpellets. Bitumen kommer att förvaras i uppvärmda tankar i anslutning till verket.

Avfall

Avfall som uppkommer i verksamheten sorteras så långt som möjligt i fraktioner för att möjliggöra återvinning. Sortering sker av brännbart, hushållsavfall, organiskt avfall, olika typer av förpackningar, elektriska produkter, farligt avfall. Farligt avfall förvaras i separata behållare i miljöstation eller motsvarande. Spillolja samlas i fat i miljöcontainer och hanteras som miljöfarligt avfall. För viss utrustning och vissa maskiner finns avtal med maskinleverantören om service och underhåll, vilket innebär att maskintillverkaren ansvarar för hantering av eventuellt avfall. De företag som reparerar och servar Skanskas maskiner har med sig nödvändiga oljor och vätskor. De ansvarar även för att ta med sig förbrukade oljor m.m. för slutligt omhändertagande. Genom det interna kvalitetssystemet förvissar sig Skanska om att entreprenörer som utför transporter av avfallet har de nödvändiga tillstånd som krävs för att få transportera avfall.

Efterbehandling

Efter avslutad täktverksamhet kommer området att efterbehandlas. När bortledning av grundvatten upphör kommer grundvattennivån successivt höjas och en sjö kommer att bildas inom i princip hela brytområdet. Genom ett bräddningsutlopp i sjöns södra del kommer nivån att regleras till cirka + 231 meter över havet. Den exakta nivån och slutlig utformning kommer att bestämmas vid detaljprojekteringen av utloppet, i god tid innan täktverksamheten avslutas. Enligt en beräkning i den hydrogeologiska utredningen kommer det ta cirka 75 år innan täktsjöns yta höjts till avsedd nivå. Hastigheten på återfyllnaden av täkten kommer att vara störst i början för att sedan avta och redan efter några år kommer det att ha bildats en mindre grundare sjö i täktens lägsta delar. De sista åren innan avsedd vattennivå nåtts kommer ökningen dock endast att vara några centimeter per år.

Då verksamheten togs över från tidigare täktutövare fanns en hög bergvägg i västra kanten av fastigheten, denna går inte att åtgärda då bergväggen ansluter direkt intill angränsande fastighet. Nedanför detta parti finns en skyddshylla för rampen ner i tälkten. Denna hylla kommer att ligga något över nivån på tältsjön och kommer därför att släntas av. Från det högsta partiet intill brytområdets sydvästra del flackar branterna av mot nordväst där omgivande terräng ligger på ungefär samma nivå som tältsjön. Även på motsatt sida i sydöst kommer det finnas flackare strandpartier medan den nordöstra stranden kommer att ha ett brantare mittparti.

Från bräddutloppet kommer vattnet ledas i ett öppet dike ner mot verksamhetsområdets lågpunkt i den södra delen. Diket kommer att följa verksamhetsområdets gräns, på ungefär samma vis som det befintliga systemet. Den befintliga sedimentationsdammen, dit allt vatten leds, kommer att lämnas kvar. Den kommer att utgöra ett viltvatten med biotoper för bland annat groddjur etc.

I det plana arbetsområdet i söder om brytområdet kommer valet av efterbehandling att ske i samråd med fastighetsägaren. Antingen kommer avbaningsmassor läggas ut och sedan täckas med matjord varpå plantering av skog kan ske. Utformningen kan ske så att djur och växtlighet gynnas i så stor utsträckning som möjligt. Då tälktområdet ligger i direkt anslutning till Torsviks industriområde kan det alternativt istället komma att utvecklas och användas till t.ex. bebyggelse. Utformningen av efterbehandlingen kommer även att ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Den planerade principen för efterbehandlingen av tälkten framgår av efterbehandlingsplanen i ritning M102 som bifogats ansökan.

Kontroll av verksamheten

Egenkontroll av verksamheten är ett lagkrav för tillståndspliktiga verksamheter enligt miljöbalken. Den innebär att löpande planera och kontrollera verksamheten, t.ex. genom undersökningar eller provtagningar. Detta görs för att motverka eller förebygga oönskad påverkan från verksamheten. Inom Skanskas organisation finns en skriftlig dokumentation av ansvarsfördelningen vid anläggningen. Där anges

bland annat vem som är plats- och miljöansvarig för verksamheten. Genom ett certifierat ledningssystem ges instruktioner för hur organisationen ska fungera.

Ett program för egenkontroll av verksamheten finns idag upprättat och detta kommer att revideras utifrån förutsättningarna i ett eventuellt nytt tillstånd samt de förslag på kontroll som framgår i miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljökonsekvensbeskrivningen

I miljökonsekvensbeskrivningen jämförs konsekvenserna för människors hälsa och miljön av planerad verksamhet enligt ansökan med konsekvenserna av ett så kallat nollalternativ. I miljökonsekvensbeskrivningen behandlas även alternativ lokalisering.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att den planerade täktverksamheten på rubricerad fastighet inte kommer till stånd. För det aktuella nollalternativet används 2025 som jämförelseår, då gällande tillstånd är tidsbegränsat till utgången av 2024. Täkten kommer då vara stängd och efterbehandlad i enlighet med vad som angivits i ansökan till gällande tillstånd.

Om den planerade verksamheten inte kommer till stånd betyder det att miljöpåverkan i form av t.ex. vibrationer, buller, damning inte kommer att fortsätta efter 2024. Viss miljöpåverkan så som den på grundvattennivån kommer avta successivt efter det att verksamheten upphört.

Alternativ lokalisering

En av de viktigaste förutsättningarna för en alternativ lokalisering av tækten i Källarp är att det rådande försörjningsområdet inte ändras alltför mycket. Om detta ska vara möjligt får en alternativ lokalisering inte ligga längre bort än cirka 15–20 km från centrala Jönköping. Bli avståndet längre än detta gör de transportekonomiska förutsättningarna att det inte blir ekonomiskt lönsamt att driva tækten.

Vid valet av alternativa lokaliseringar har hänsyn även tagits till möjligheten att bedriva bergtäkt med så liten påverkan som möjligt på t.ex. natur- och kulturvärden, närboende och friluftsliv. Även geologiska parametrar som jorddjup och bergart har beaktats då dessa påverkar möjligheten till brytning och avsättning av bergmaterialprodukterna. Två stycken alternativa lokaliseringar har utretts mer ingående, ett söder om Tenhult, Alternativ Hult, och ett mellan Jönköping och Lekeryd, Alternativ Skogshyddan.

I utvärderingen av påverkan från de olika alternativen har dokumenterade skyddsvärden samt olika typer av enskilda och allmänna intressen beaktats t.ex. skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken, vattenintressen, närhet till bostäder, berggrund etc. Till skillnad från de alternativa lokaliseringarna har berggrunden av granit i Källarp inslag av diabasgångar. Största delen av det planerade brytområdet i Källarp är redan avtäckt och saknar därmed jordlager medan övriga delar har en mäktighet på jordlagret på mellan 0 till 5 meter.

Till ansökan bilagda utredningar gällande hydrogeologi, buller, vibrationer och vad som i övrigt redovisas i föreliggande miljökonsekvensbeskrivning visar att verksamheten i Källarp kan bedrivas utan orimliga konsekvenser för närboende och övriga berörda intressen. Mot bakgrund av detta, samt de konsekvenser en nyetablering av en täkt får för ett område, anser Skanska att det sammantaget är huvudalternativet som har de absolut bästa förutsättningarna för att bedriva bergtäktsverksamhet med så liten påverkan på människors hälsa och miljön som möjligt.

Alternativ utformning

Förutom den föreslagna utformningen av verksamheten ska en miljökonsekvensbeskrivning även innehålla en alternativ utformning av den planerade verksamheten t.ex. en annan produktionsteknik eller brytföljd. Produktionstekniken i en bergtäktsverksamhet innehåller en rad nödvändiga moment vilka i sig inte ändrats nämnvärt sedan början av den moderna bergbrytningen. Det bedöms därför inte finnas något alternativ till den planerade produktionstekniken. Följaktligen finns det därför inte heller någon alternativ utformning av den maskinella utrustningen då samma typ av

arbetsmoment ska utföras. Dock sker det en ständig utveckling hos leverantörerna av maskiner avseende t.ex. säkerhet, effektivitet och bränsleförbrukning.

I varje täkt finns en plan för hur berget ska brytas ut som översiktligt beskrivs i taktens exploateringsplan. Där anges bland annat brytriktning, brytdjup och i vilken följd berget ska brytas ut. Denna utformning är mycket viktig för att tåkten ska kunna drivas rationellt och planeringen av den sker med lång framförhållning. Till grund för utformningen ligger ofta förekomsten av närliggande bostäder eller vägar, brytriktningen väljs då så att den får så liten påverkan som möjligt.

I Källarp finns inga möjligheter att ändra brytriktning i den befintliga tåkten då rampen redan anlagts för att brytning ska ske från norr mot söder. Brytningen i det utökade området mot nordöst planeras att ske från den befintliga vägen och mot brytområdesgränsen i nordöst. Eventuellt finns möjlighet att ändra brytriktningen något i den norra delen av detta område. Mot bakgrund av vad som bl.a. anges ovan finns i övrigt väldigt få andra möjligheter till en alternativ utformning av verksamheten.

Områdesbeskrivning

Planförhållanden och program

Den gällande översiktsplan för Jönköpings kommun, Digital översiktsplan 2016, vann laga kraft den 17 juli 2017. I denna pekas hela det planerade verksamhetsområdet för bergtåkten ut som "Naturresurs" i form av tåktverksamhet. Samma område är även markerat som bebyggelsezon för "Tåtort" och "Tåtortsnära zon". Inom bebyggelsezon för tåtort anges bland annat att nya exploateringsområden ska ligga i direkt anslutning till befintlig tåtortsbebyggelse. Som riktlinjer för tåtortsnära zoner anges bland annat att bebyggelseutveckling främst ska ske genom planläggning och lokaliseras till redan befintlig bebyggelse. I söder angränsar verksamhetsområdet mot ett område för nyexploatering av verksamheter. Då Torsviks industriområde är under stark expansion kan detta område bli intressant för framtida verksamheter.

Söder om tälkten finns även ett grönt område vilket utgörs av värdefull natur i klass 1 – Högsta naturvärde. Området, Store mosse och Farbergskärret 33:012, tas upp i kommunens "Naturvårdsprogram 2009-2013". Under 2018 beräknas en uppdatering av naturvårdsprogrammet vara klar varför eventuella ändringar kan komma att ske samt nya objekt tillkomma. Tälktområdet omfattas inte av någon detaljplan. Verksamhetsområdet ligger dock i nära anslutning till områden vilka omfattas av detaljplaner. För de mest närbelägna detaljplanerna anges bland annat att byggnader ska utföras vibrationssäkert på grund av närhet till befintlig bergtälkt.

Geologi

Tälktområdet ligger i gränslandet mellan två olika berggrundsprovinser och många olika bergartsled finns i närheten. I ett mer lokalt perspektiv i närheten av tälkten, består berggrunden av granit och kvartssyenit. Inslaget av diabasgångar i olika riktningar är stort. Kvalitetsmässiga undersökningar av de olika bergartsleden i tälkten har genomförts. De har visat att graniten är av god kvalitet medan diabasgångarna har varierande egenskaper från medelgod till mycket god. Vidare har materialet låga halter av alkalisilikareaktivt material och det har heller inte påträffats några lermaterial.

Jordarter

Flera olika stråk av isälvsavlagringar i form av grus och sand finns avsatta i nord-sydlig riktning från Vättern ner mot Värnamo. Mellan dem består jordtälcket främst av morän och torv. I ett lokalt perspektiv i omedelbar anslutning till tälktområdet består jordtälcket av morän. I lägre liggande områden mot industriområdet i öster består jordtälcket av morän, tunt överlagrad av sand för att sedan övergå till mäktigare sandavlagringar. Precis väster om tälkten ligger tunna, osammanhängande ytlager av morän direkt på berget. Längre västerut består jordtälcket av sand. Inom tälktområdet är jorrdjupen relativt litet, till största delen mellan 0–1 meter, men i den norra delen ökar mäktigheten till upp emot 5 meter.

Hydrologi och geohydrologi

Verksamhetsområdet är beläget vid en huvudvattendelare och ligger precis inom gränser för huvudavrinningsområdet Motala Ström. Inom tätens delavrinningsområde rinner ytvatten via mindre vattendrag till Kråkeboån och sedan vidare norrut mot Tabergsås vilken i sin tur mynnar ut i Munksjön. Därifrån rinner vattnet vidare till Rocksjön och slutligen ut i Vättern. Den generella grundvattenströmningen i delavrinningsområdet följer topografin mot norr, ner mot Vättern. Lokalt kan ytligt grundvatten även strömma ner mot Lillån.

Den samlade avrinningen från tätten går söderut genom en damm i södra delen av verksamhetsområdet. Vattnet avleds sedan vidare mot öster, längs med verksamhetsområdets gräns. Därefter mynnar vattnet ut i det dikessystem vilket omgärdar fastigheterna på Torsviks industriområde. Rinnsträckan från tätten till industriområdet är ungefär 450 meter. Dikessystemet leder sedan vidare mot nordöst ner mot Kråkeboån. De isälvsavlagringar vilka avsatts i området har relativt grov kornstorleken vilket gör att vattnet i dikessystemet kan infiltrera ner i marken. Recipienten till det vatten verksamheten avleder är därför grundvattenakvifären i området. Utbredningen av denna sammanfaller med den grundvattenförekomsten Barnarp - SE639614-140286.

Vattenintressen

Både öster och väster om verksamhetsområdet finns grundvattenförekomster vilka omfattas av miljö kvalitetsnormer. Det är dock endast grundvattenförekomst Barnarp som ligger inom samma avrinningsområde som tätten. Längre nedströms, cirka 5 km, ligger även grundvattenförekomsterna Hovslätt-Huskvarna samt Jönköping-Huskvarna. För den vattenförekomst vilken är recipient för verksamhetens avledande vatten, grundvattenförekomsten Barnarp, har de senaste miljö kvalitetsnormerna fastställts till god kvantitativ status samt god kemisk status. Statusklassningen för grundvattenförekomsten är god både för kvantitativ och kemisk status.

Enligt SGU:s brunnsdataarkiv finns ett antal brunnar inom industriområdet öster om tätten samt i anslutning till befintlig bostadsbebyggelse kring tätten. För att identi-

fiera eventuellt ytterligare brunnar i området kring tälkten har det inom ramen för den hydrogeologiska utredningen utförts en brunnsinventering. Inventeringen avgränsades till området inom 1 000 meter från verksamhetsområdet. Placering av brunnar framgår i miljökonsekvensbeskrivningen. Skanska har även borrar egna grundvattenrör, vilka används vid nivåkontroll inom ramen för verksamhetens kontrollprogram, vars placering redovisas i exploateringsplan M101.

Ungefär 60 meter norr om tälktområdet finns det två stycken markavvattningsföretag med namnen Källarp och Granarp, F0333 och F0933. Enligt uppgifter från länsstyrelsens vattenarkiv upprättades markavvattningsföretagen 1928. Båtnadsområdena har i princip samma utbredning med avvattning norrut i mindre vattendrag vidare till Kråkeboån.

Naturmiljö

Inom ramen för länsstyrelsens våtmarksinventering har ett område söder om tälkten inventerats, Store mosse och Faksbergskärret. En liten del av en långsmal utlöpare av området ligger inom det planerade verksamhetsområdet, dock finns den huvudsakliga utbredningen några kilometer längre söderut. Naturvärdena har klassats till ”Klass 1 - Mycket högt naturvärde”, vilket är den högsta klassen. Fastbergskärret är en stor och varierande myr med inslag av fastmarksöar och mindre holmar. Inom området finns flera naturtyper t.ex. högmosse och kärr. Ingreppen i våtmarken är måttliga och består bland annat av ett fåtal äldre diken, och några mindre torvtäkter. Mellan tälkten och kärret löper en vattendelare, vilken gör att den största delen av området avvattnas mot söder eller sydväst i Lagans huvudavrinningsområde. Faksbergskärret finns även upptaget i Jönköpings kommuns naturvårdsprogram. Söder om tälkten, inom våtmarksinventeringen, har Skogsstyrelsen identifierat ett sump-skogsområde i form av en mosseskog med ett dominerande inslag av tall.

Kulturmiljö

I Barnarpsområdet finns fornlämningsmiljöer främst i form av små gravfält från äldre järnåldern och folkvandringstid, men det finns även lämningar från andra tidsperioder. Bland annat i samband med planläggning av Torsviks industriområde har

täktens närområde undersökts arkeologiskt. I samband med dessa har man funnit lämningar från framförallt järnåldern och historisk tid.

Inom befintligt verksamhetsområde har fornlämning påträffats, denna har slutundersökts. Inom området för den planerade areella utökningen av brytningsområdet finns registrerade fornlämningar, i form av boplatser (RAÄ 148:1 och 149:4) och fossil åkermark (RAÄ 149:2) och en eventuell stensättning (RAÄ 149:3). En förundersökning av dessa (Jönköpings museum, 2014) visar dock att boplatslämningarna kunde avskrivas. Den fossila åkern avspeglar en odlingsfas under 1700 – 1800-talet. Stensättningen visade sig vara ett röjningsröse. Jönköpings läns museum har gjort bedömningen att några fler antikvariska åtgärder inte krävs inför en eventuell etablering i området.

Riksintresse

Inom det planerade verksamhetsområdet finns tre utpekade riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken, Det ena gäller riksintresse för Totalförsvaret i form av Försvarsmaktens ”Influensområde luftrum”. Täkten i Källarp ligger i utkanten av riksintresset som omfattar drygt 6 500 km². Vidare finns även ett område med riksintresse för naturvård, NRO06099 - Store Mosse och Farbergskärret, som sträcker sig från en våtmark längre söderut och in i verksamhetsområdets södra del, vilket inte har eller planeras att brytas ut. Detta område motsvarar till stor del det som ingår i våtmarksinventeringen. Slutligen ligger det planerade verksamhetsområdet även i utkanten av den korridor vilken Trafikverkets pekat ut som riksintresse för Framtida järnväg i form av Europabanan.

Bostadsbebyggelse

Närmaste bostadsbebyggelse finns i Ängen, söder om täkten, på ett avstånd om cirka 300 meter från gränsen till verksamhetsområdet. Bostadsbebyggelse finns även i anslutning till Granarpssjön på ett avstånd av cirka 450 meter från verksamhetsområdets gräns mot norr. Några hus finns även längre söderut vid Granarpssjöns östra kant på ett avstånd av 750 meter. Mot norr finns bostadsbebyggelse som närmst cirka 650 meter bort. I övrigt finns industribebyggelse ungefär 100 meter åt

öster. I verksamhetsområdets norra del ligger en gård vilken inte längre är bebodd. Denna kommer att rivs innan området bryts ut.

Övriga allmänna intressen

Längs med verksamhetsområdets gräns mot sydväst ligger ytterligare ett verksamhetsområde inom vilket Swerock har beviljats tillstånd att bedriva täkt av berg. Tillstånd meddelades den 5 mars 2009 av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Jönköpings län, dnr. 551-19395-06. Beslutet överklagades i vissa delar och den 23 juni 2010 fastslog Miljödomstolen vid Växjö tingsrätt i dom M 1155-09 slutliga villkor för verksamheten. Tillståndet gäller till och med den 31 december 2024. Från det att tillståndet vunnit laga kraft har endast någon enstaka salva brutits ut ur tükten och det har inte bedrivits någon verksamhet i tükten på många år.

Länsstyrelserna har genomfört en identifiering och inventering av potentiellt förorenade områden i hela Sverige. Inom verksamhetsområdet har två potentiellt förorenade områden identifierats. Dels ett objekt inom branschen ”Oljegrus- och asfaltverk” vilket riskklassats som en 3:a och dels ett ”Ej klassat” objekt inom branschen ”Motorbana”. Enligt uppgifter från länsstyrelsens efterbehandlingsstöd pågick tillverkning av asfalt vid fastigheten mellan åren 1987-1998. I samband med avetabletering av verket 2002-2003 konstaterades genom undersökningar att marken till viss del förorenats av verksamheten. Sanering genomfördes i slutet av 2003 i samråd med miljökontoret vid Jönköpings kommun och uppsatta åtgärds mål har bedömts vara uppfyllda. Statusen för Motorbanan har länsstyrelsen satt till – Identifiering avslutad – Ingen åtgärd.

Miljökonsekvenser och skyddsåtgärder

Inverkan på grundvattennivåer

För att brytning av berg under grundvattennivån ska vara möjlig behöver inläckande grundvatten ledas bort från brytområdet. Bortledningen kommer att resultera i en avsänkning av grundvattennivån inom brytningsområdet från nivå +193 meter ner till som lägst + 176 meter. Som ett resultat av avsänkningen inom brytområdet kommer även grundvattnet i omgivningen att sänkas av. Utbredningen av området

där en avsänkning av grundvatten skett kallas influensområde. Efter att brytningen upphört kommer grundvattennivån att återställas varvid en täktsjö kommer att bildas i brytområdet.

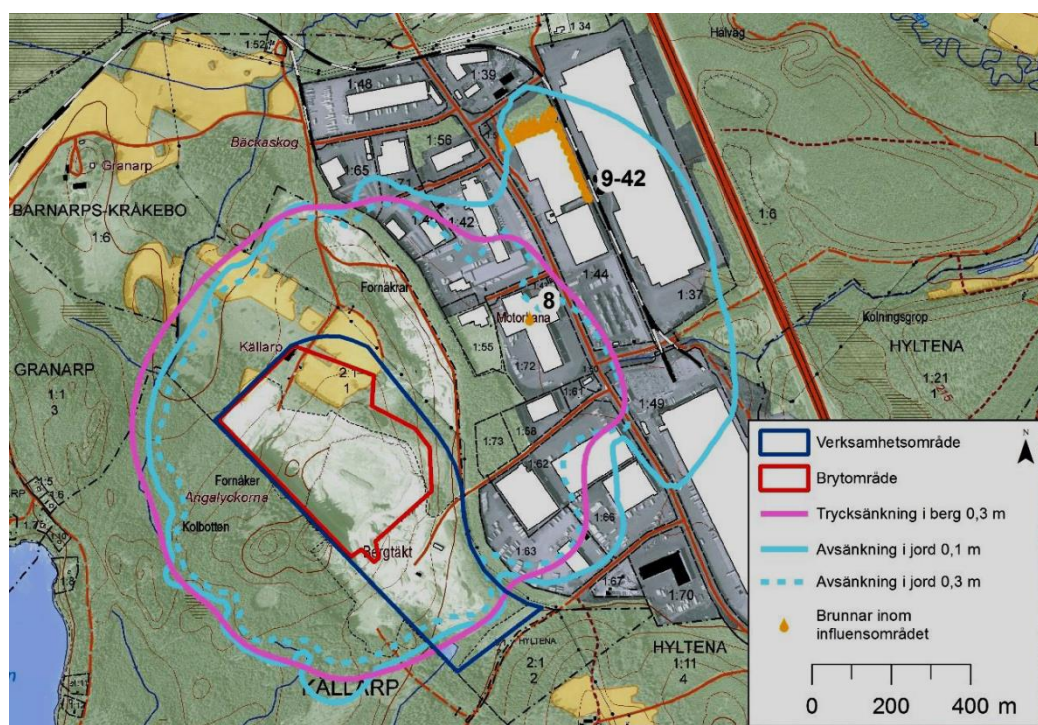
Skanska har låtit utföra en hydrogeologisk utredning som bifogats ansökan för att beskriva hur stor avsänkningen av grundvattnet kommer bli kring täkten samt hur detta kan påverka allmänna och enskilda intressen. En grundvattenmodell har upprättats utifrån olika befintliga geologiska- och hydrologiska underlag.

För att inte riskera att underskatta avsänkningen är modellen konservativt ansatt. Grundvattenmodellen har sedan använts för att simulera den maximala avsänkningen av grundvattennivån i området. Två olika beräkningsscenarioer har utförts:

1. Avsänkning när Skanskas täkt är fullt utbruten.
2. Avsänkning när Skanskas och Swerocks täkter är fullt utbrutna.

Scenario 1 visar avsänkningen om bara Skanskas täkt bryts ut medan scenario 2 visar den sammanlagda, eller kumulativa, påverkan ifall full utbrytning sker i de båda intilliggande täkterna. Detta scenario är dock endast teoretiskt eftersom det förutsätter att båda täkterna är fullt utbrutna vid samma tillfälle. För båda scenarierna redovisas en avsänkning på 0,3 och 0,1 meter i ytliga jordlager samt en trycksänkning på 0,3 meter i djupare liggande berg.

Resultaten från beräkningarna visar att storleken på influensområdet i berg, i scenario 1, varierar mellan 200 – 500 meter med den största utbredningen mot nordöst. Influensområdet för en avsänkning på 0,1 meter i ytliga jordlager liknar det för berg men är något mindre medan det för 0,3 meter breder ut sig ännu längre mot nordöst, som längst drygt 900 meter. Att influensområdet är större i denna riktning beror på att det i detta område finns mer genomsläppliga jordarter jämfört med övriga områden kring täkten. I Figur 1 nedan redovisas influensområdena i scenario 1.



Figur 1: Utbredning av influensområden i ytliga jordlager och i djupare berg vid full utbrytning av Skanskas täkt.

I scenario 2 där både Skanskas och Swerocks täkter är fullt utbrutna ökar influensområdet mot syd och sydväst med som mest cirka 80 meter. I övrigt sammanfaller influensområdet med det i scenario 1. Influensområdet i ytliga jordlager uppvisar samma tendens som det för berg men utökningen blir i detta fall upp mot 100 meter. För att grundvattenbortledningen ska ha någon påverkan på allmänna eller enskilda intressen krävs att dessa ligger inom influensområdet eller alternativt påverkas indirekt av avsänkning. Exempelvis kan en dricksvattenbrunn påverkas om denna ligger inom influensområdet. Grävda brunnar eller de vilka är installerade i jordlager kan påverkas av avsänkning i ytliga jordlager medan bergborrade brunnar kan påverkas av trycksänkningen i berg.

Den hydrogeologiska utredningen omfattar även en brunnsinventering vilken utrett förekomsten av brunnar i området. Resultatet visar att det på fastigheten BB finns en brunn inom influensområdet i djupare liggande berg. Brunnen är cirka 190 meter djup och används för energiproduktion. En trycksänkning kan komma att påverka energiutbytet och därför har en beräkning avseende den

ökade kostnaden för detta utförts. Beräkningen visar att kostnaden på grund av trycksänkningen i brunnen blir cirka 10 kr/år.

Vidare finns ett antal energibrunnar på fastigheten C vilka ligger inom influensområdet för en avsänkning på 0,1 meter i ytliga jordlager. Dessa bedöms dock inte påverkas då de är bergsborrade. I övrigt finns inga andra brunnar kring täkten vilka bedömts kunna påverkas av avsänkningen.

I täktens södra del finns ett område vilket omfattas av riksintresse för naturvård. Den hydrogeologiska utredningen redogör för att den planerade verksamhetens avsänkning kommer att förskjuta grundvattendelaren mellan brytområdet och diket i söder något. Detta leder till ett minskat grundvattenflöde till diket, minskningen bedöms dock som marginell i sammanhanget. Riksintressets kärnvärden och det område vilket finns upptaget i kommunens naturvårdsplan kommer dock inte påverkas då de ligger i ett annat avrinningsområde.

Det markavvattningsföretag vilket ligger norr om täkten ligger delvis inom influensområdena för ytliga jordlager. Detta får som följd att en del av det vatten vilket skulle avledas till företagets dikessystem och vidare till Kråkeboån istället kommer läcka in i brytområdet. Eftersom markavvattningsföretaget upprättats i syfte att avleda vatten kommer täktens påverkan per definition inte vara negativ utan snarare positiv.

Det finns sedan tidigare tre stycken grundvattenrör vilka används för kontroll av grundvattennivån. Mätning sker inom ramen för gällande kontrollprogram. Även fortsättningsvis föreslås att mätning ska ske i alla tre grundvattenrör för att följa upp nivåförändringen på grundvattnet.

Utsläpp till mark och vatten

Vid bergtäktsverksamhet där vatten samlas upp och släpps ut brukar det generellt förekomma ett visst utsläpp av kväve i utgående vattnet. Det är heller inte ovanligt att det i utgående vatten förekommer mycket små bergmaterialpartiklar, så kallat

suspenderat material. Brytning av berg är en maskinintensiv verksamhet och det kan därför finnas en risk för utsläpp av petroleumprodukter till följd av spill eller läckage.

Inom ramen för verksamhetens kontrollprogram har provtagning av utgående vatten skett vid utloppet av anläggningens sedimentationsdamm. Vattnet har analyserats avseende oljeindex, suspenderat material samt olika kväveparametrar. I Tabell 4 nedan redovisas medel- och maxhalter från de provtagningar vilka utförts under åren 2014-2017. Analyserna visar på generellt låga halter av kväve, både som medel- och maxvärde. För oljeindex och suspenderat material har inga detekterbara halter kunnat uppmätas.

Parameter	Enhet	Medel	Högsta
Oljeindex	mg/l	<0,1	<0,1
Suspenderat material	mg/l	<5	<5
Totalkväve	mg/l	1,8	3,0
Nitritkväve	mg/l	0,008	0,014
Nitratkväve	mg/l	1,8	3,0

Tabell 4: Medel- och högsta värde från de vattenanalyser vilka utförts inom ramen för verksamhetens kontrollprogram under åren 2014-2017. Mätning har skett på vatten från sedimentationsdammens utsläppspunkt.

Vid all maskinkörning kan spill eller läckage av *petroleumprodukter* uppstå vid t.ex. tankning eller om en hydraulslang inte är helt tät. Oftast rör det sig endast om mindre spill, större läckage är ovanliga. Petroleumprodukterna hamnar då på marken och kan om de inte saneras infiltrera marken med nederbördsvattnet. Grundvattenbortledningen från täkten gör att det skapats ett grundvattenflöde med riktning in mot brytområdet. Förorenat vatten dras därför in mot brytområdet där det sedermera samlas upp och via sedimentationsdammen sedan släpps ut i recipienten.

Den planerade verksamheten kommer förvisso öka i omfattning men den kommer att bedrivas på samma vis som tidigare och det bedöms därför inte finnas någon ökad risk utsläpp av petroleumprodukter i utgående vatten. Hanteringen av bitumen vid asfaltsproduktionen bedöms inte innebära någon risk för mark och grundvattnet då eventuellt spill av uppvärmd flytande bitumen snabbt svalnar och stelnar vid

kontakt med markytan. Den planerade verksamheten omfattar även återvinning av schaktmassor, asfalt och betong etc. Föroreningshalten i merparten av massorna kommer inte att överstiga Naturvårdsverkets riktvärden för MRR och kan således betraktas som rena eller 70 ppm 16 PAH för asfalt. Massorna utgör därmed ingen risk för förorening av mark eller grundvatten.

En mindre del av återvinningsmassorna kommer att innehålla föroreningshalter upp till nivåerna för KM. Dessa riktvärden är anpassade för att ge skydd mot hälso- och miljöeffekter. Även om föroreningshalterna i massorna i sig inte utgör någon risk kan en liten del av föroreningsinnehållet, under vissa förutsättningar, eventuellt laka med nederbördsvattnet och spridas vidare till mark och grundvatten. En del av föroreningarna som lakats ut kommer att fastläggas på finmaterialet i marken medans en del kan spridas vidare i grundvattnet och enligt resonemanget ovan samlas upp i brytområdet och ledas vidare till sedimentationsdammen. Där kommer ytterligare fastläggning av föroreningar kunna ske till suspenderat material. Den mängd föroreningar som eventuellt kan komma att laka från denna hantering bedöms dock som mycket liten. Påverkan vid ett utsläpp bedöms ge små och kortvariga negativa effekter.

Vid loss hållning av berg i täkter används oftast *kväve*baserade sprängmedel och efter en sprängning finns alltid små rester av odetonerat sprängmedel kvar på bergmaterialet. Kvävet i dessa rester ger upphov till att det vatten som samlas upp inom brytområdet ibland kan ha förhöjda kvävehalter. Innan vattnet släpps ut kommer rening av kväve ske i anläggningens sedimentationsdamm. Där kommer naturliga mikroorganismer omvandla kvävet i vattnet i form av nitrat och ammonium till kvävgas som sedan avgår till luften. Även växtligheten i och omkring dammen kommer att ta upp kväve från vattnet. Om kvävet i det utsläppta vattnet inte fortsätter att tas upp av växtlighet eller renas mikrobiellt kan övergödning uppstå när det når kustzoner eller hav.

Uppmätta kvävehalter i utgående vatten från täkten, under perioden 2014-2017, visar på en medelhalt av totalkväve på 1,8 mg/l, Tabell 4 ovan. Långtidsmedel-

värdet på mängden bortpumpat vatten från brytområdet har mätts med en flödesmätare och uppgår till cirka 240 l/dag under perioden 2012–2017. Utifrån detta kan ett årsmedelvärde på mängden utsläppt kväve beräknas till cirka 160 kg.

Vid en ökad produktion kommer mängden kväve från odetonerat sprängmedel att öka. Vid en produktion på 600 000 ton per år skulle kväveutsläppet kunna uppskattas till cirka 300 kg (med en uppskattad halt på drygt 3 mg/l) och vid en årsproduktion på 800 000 ton till drygt 400 kg (med en uppskattad halt på knappt 5 mg/l). Bedömningen av det framtida kväveutsläpp ska främst ses som en uppskattning då det finns flera parametrar vilka kan påverka möjligheten till avskiljning av kväve innan utsläpp t.ex. vattentemperatur, växtsäsong och ingående kvävekoncentrationer. Efter utsläppspunkten sker en utspädning i dikessystemets vatten. Nedströms omges diket i cirka 450 meter av omgivande vegetation i form av träd, buskar och vass. Där finns fortsatt bra förhållanden för mikrobiell nedbrytning av kvävet samt upptag via växtlighet. Det finns inga uppgifter om att detta område, som omfattas av riksintresse för naturvård samt länsstyrelsens våtmarksinventering, hyser några näringsfattiga miljöer vilka riskeras påverkas negativt av ett kvävetillskott. Därefter leds vattnet in i dikessystemet vid Torsviks industriområde där det sedan successivt infiltrerar ner i grundvattnet.

I grundvattnet sker ytterligare utspädning av eventuella kvarvarande kvävehalter, utspädningen fortsätter sedan allteftersom grundvattnet flödar nedströms. Det finns inga dricksvattenbrunnar eller grundvattenberoende ekosystem i närheten av det område där vattnet infiltrerar varför det inte kommer uppstå någon negativ påverkan även om ett mer kväverikt vatten skulle släppas ut. Utsläpp av kväve kommer ske under hela täktens drifttid och de negativa konsekvenserna bedöms mot bakgrund av vad som framförts ovan som små och långvariga.

Det finmaterial som finns naturligt i t.ex. avbaningsmassor, täktbotten och det som finns i material som produceras i täktverksamheten kan följa med avrinnande vatten och efter uppsamling ledas till anläggningens sedimentationsdamm. Där kommer den längre uppehållstiden göra att det *suspenderade* materialet kan sedimentera.

Utsläpp av suspenderat material i vattendrag kan ge en negativ påverkan genom grumling. Då kan flera fysiska karaktärer i vattendraget påverkas, så som ett minskat ljusgenomsläpp i vattnet och en förändrad fysisk påverkan av vattnet genom ökad nötning eller avskavning på stenytor. Grumling kan också påverka fisk genom sedimentering på fiskrom eller minska antalet och storleken på djupare lugnvattenpartier.

Analyser av mängden suspenderat material på utgående vatten har inte kunnat påvisa några detekterbara halter vid något mättillfälle. En slutsats som kan dras av detta är att anläggningen har en väl fungerande sedimentationsdamm. Dammens stora yta och volym ger förutsättning för en god sedimentering genom lång uppehållstid. Vid maximalt utbruten täkt beräknas medelinflödet till dammen bli 8 l/s vilket ger en uppehållstid på cirka 72 timmar. Det finns inga uppgifter om att dikesystemet nedströms hyser några biotoper eller arter som skulle kunna påverkas negativt av suspenderat material. Utsläpp av suspenderat material kommer ske under hela täktens drifttid och de negativa konsekvenserna bedöms mot bakgrund av vad som framförts ovan som mycket små och långvariga.

Skyddsåtgärder utsläpp till mark och vatten

Dieselolja, kommer att förvaras i godkända ADR-tankar. Tankplatsen ligger intill verkstaden och marken där är hårdgjord med asfalt för att förhindra att eventuellt spill når mark och grundvatten. Övriga kemikalier kommer att förvaras i verkstaden inom invallning och i låsbara utrymmen. Absorberingsutrustning för spill finns tillgängligt både vid kemikalieförråd och i arbetsmaskiner. Skanska har rutiner för agerande vid eventuella olyckor i form av läckage etc. och all personal som arbetar i tåkten har fått utbildning i dessa rutiner samt hur saneringsutrustning hanteras. För att snabbt få behövlig information om någon kemisk produkt finns säkerhetsblad för samtliga kemikalier i verksamheten samlade i en pärm på platskontoret. Vid inköp av kemiska produkter används Skanskas centrala databas över tillåtna kemiska produkter. Detta för att främja användning av så miljövänliga produkter som möjligt. Sedimentationsdammen i verksamhetsområdets södra del kommer att förses med en oljeavskiljande funktion. Utformningen kommer att ske i samråd med tillsyns-

myndigheten. Kvarvarande kväve i avledande vatten kommer att tas upp av befintlig växtlighet samt avskiljas från vattnet i mikrobiella processer. Rening kommer att ske främst i anläggningens sedimentationsdamm men även fortsätta i efterföljande dikessystem. Suspenderat material i det vatten som pumpas bort från brytområdet kommer att sedimentera dels i pumpgropen och dels i sedimentationsdammen. Den långa omsättningstiden av vattnet i dammen skapar gynnsamma förutsättningar för sedimentering. För att kontrollera halter av petroleumprodukter, kväve och suspenderat material i utgående vatten kommer fortsatt provtagning ske inom ramen för kommande kontrollprogram.

Utsläpp till luft

Den planerade verksamheten kommer att påverka luften genom avgasutsläpp från den mobila maskinparken, interna transporter inom verksamhetsområdet och genom trafik till och från området. De skadliga föroreningarna från fordon och maskinparken består huvudsakligen av koldioxid (CO₂), kväveoxider (NO_x), kolväten (THC), partiklar (PM₁₀), kolmonoxid (CO) och svaveloxider (SO_x).

Konsekvenserna av utsläppen är bl.a. att kolväten i samverkan med kväveoxider i atmosfären bildar marknära ozon, som kan ge skador på skog och gröda. Många kolväten är också skadliga för människors hälsa. Kväveoxider och svavel bidrar till försurningen av mark, skog och akvatiska ekosystem. Kväveoxiderna har också en gödslings effekt på skog och mark. Den ökande halten av koldioxid bidrar därutöver till att förstärka den naturliga växthuseffekten.

Även asfaltverket ger upphov till utsläpp till luft vid torkning av stenmaterial. Utsläppen består av stoft. Från asfaltverket kan även lukt uppkomma från bitumen som används i processen. Luktspridningen sker i vindriktningen och kan innebära en viss olägenhet. Den förhärskande vindriktningen i området är enligt uppgifter från SMHI sydvästlig. I denna vindriktning kommer eventuell lukt främst att spridas mot Torsviks industriområde. Vindriktningar mot bostadsbebyggelse är mindre vanlig varför de negativa konsekvenserna bedöms som små.

Luften påverkas även av damning från arbets- och transporttytor samt upplag under torrperioder. Damning uppstår främst vid borring, krossning och sortering, upplagshantering, lastning av lastbil samt vid transporter. Normalt sker den största damningen från transportvägar och upplag. Hälsopåverkan av damm från täktverksamhet beror av bergdammets sammansättning och partiklarnas storlek. Som en generell jämförelse kan nämnas att vid en mätning av omgivningspåverkan från damning i en av Skanskas bergtäkter 2003 visade resultatet att den verksamheten i tükten inte medfört någon påtaglig inverkan på damningen i omgivningen. Uppmätta värden var jämförbara med ”bakgrunds nivå” eller ”godtagbart i tätort”. Damningen från tükten bedömdes därmed inte som ett stort yttre miljöproblem utan främst en arbetsmiljöfråga för de personer vilka arbetar i tükten vilket i sig inte behandlas vidare i denna miljökonsekvensbeskrivning.

Vad gäller spridning av damm så är det partikelstorleken i dammet som är avgörande för hur långt dammet kan sprida sig, och även hur stort nedfallet blir på olika avstånd från dammkällan. I en svensk studie av dammspridning kring grusvägar konstateras att partiklar upp till 10 μm (PM_{10}) inte sprids längre än 45 meter från väggkant i vindriktningen vid en vindhastighet på mellan 0 och 7 m/s. Att partiklar större än 10 μm skulle spridas längre verkar inte sannolikt (Oscarsson, 2007).

Damm från täkter kan förväntas spridas längre sträckor än damm från trafik, men internationella studier visar att merparten av det genererade dammet ändå avsätts inom förhållandevis korta avstånd från dammkällan. Detta bekräftas från utredningar presenterade i rapporten Undersökning av eventuella effekter på vegetation av damning från täktverksamhet från MinBaS II.

För boende på några hundra meters avstånd från tükten bedöms påverkan i form av damning och avgasutsläpp generellt bli liten. Vid mycket torr väderlek och ihållande vind som ligger på från verksamhetsområdet mot respektive bostadshus kan viss störning av damningspåverkan förekomma. Någon hälsorisk bedöms dock inte förekomma. Då verksamheten kommer att pågå under många år kan påverkan antas vara långvarig även om den endast förekommer enstaka gånger per år för den enskilde. De negativa konsekvenserna bedöms därför bli långvariga men små.

Skyddsåtgärder utsläpp till luft

Skanska kommer att ha en väl underhållen maskinpark som fortlöpande förbättras. När maskinparken uppdateras beaktar bolaget kravet om att bästa möjliga tekniska användas, vilket bidrar till att begränsa utsläppen av avgaser. Hela den mobila maskinparken kommer att drivas med dieselloja av miljöklass 1 med inblandning av 7 % RME eller motsvarande bränsle med minst lika bra miljöegenskaper. Dammbekämpning av transport- och upplagsytor kommer att ske genom bevattning. Maskinparken kommer vid behov att vara försedd med utrustning för bevattning, dammtätningar eller dammsugning. Krossanläggningen kommer ha täckta band och siktar samt möjlighet till bevattning vid behov. Det finns ingen möjlighet att mäta utsläppet av damm från krossanläggningen då detta inte sker endast vid en punkt utan är diffust. Asfaltverket kommer att vara försett med stoftavskiljande filter för att minska partikelutsläppen till maximalt 20 mg/Nm³ torr gas.

Buller

Följande moment i den planerande brytningen har generellt stor bullerpåverkan:

- Borring.
- Krossning och sortering.
- Skutknackning.
- Maskinkörning (grävmaskin, hjullastare, lastbil).

Skanska har låtit en akustiker utföra en utredning för att bedöma den bullerpåverkan som den planerade verksamheten har på omgivningen, som bilagts ansökan. Utredningen bygger på beräkningar av bullernivåer baserade på en gemensam nordisk modell för beräkning av externt industribuller, DAL32 (Kragh J m.fl., 1982). Utredningen bygger på närfältsmätningar av den maskinpark vilken kommer användas i verksamheten och i vissa fall ansatta ljudeffektnivåer. Vidare tar beräkningsmodellen också hänsyn till bland annat topografin, byggnader och ytor nära bullerkällorna samt befintlig marktyp. Modellen är restriktivt ansatt för att inte underskatta verksamhetens bullerpåverkan, detta genom att det t.ex. råder medvindsförhållanden i alla riktningar från varje bullerkälla och att inga av täktens upplag finns med i beräkningarna. Vegetationsdämpning i skog har inte heller inkluderats i modellen

då denna kan komma att variera beroende på skogens ålder och när avverkningar sker. Ljudnivåerna har beräknats i sex punkter, vilka motsvarar de närmst lokaliserade bostäderna kring tälkten. Utöver beräkningarna i de specifika beräkningspunkterna redovisas även bullerutbredningen i tematiska kartor.

Beräkningarna är uppdelade i fyra olika driftscenarier vilka sedan är uppdelade i flertalet beräkningsfall. Det första scenariot representerar Skanskas taktverksamhet under dagtid, kl. 06-18, med full drift och samtliga bullerkällor är igång samtidigt. Andra och tredje scenariot visar bullerpåverkan vid kvällsdrift kl. 18-22 och nattdrift kl. 22-06. Vid dessa scenarier är verksamheten begränsad till enbart vissa delar. För att redovisa den kumulativa bullerpåverkan från både Skanskas och Swerocks intilliggande taktverksamhet har även ett fjärde beräkningsscenario utförts. Tillståndet till Swerocks verksamhet begränsar arbetstiderna till dagtid mellan kl. 06-18. Scenariot inkluderar därför full drift med samtliga bullerkällor igång samtidigt i både Skanskas och Swerocks verksamhet. De kumulativa bullereffekterna har endast beräknats för detta scenario då det motsvarar den tid då både Skanskas och Swerocks verksamhet skulle kunna vara i drift samtidigt. För att visa bullerpåverkan under hela den planerade driftstiden har sex olika beräkningsfall tagits fram där positionen på borren ändras allt eftersom tälkten bryts ut. Placeringen av borren i de olika beräkningsfallen har också valts så att ett värsta tänkbara fall fås åt de riktningar det finns bostadshus. Övrig verksamhet i form av krossning, asfalttillverkning etc. kommer bedrivas på samma plats varför den inte behöver ändras i de olika beräkningsfallen. Beräkningsfallen i scenario 1 och 4 motsvarar verksamhet i full drift vid sex olika borrarpositioner. Verksamheten under kvällstid kommer att begränsas till att endast omfatta antingen enbart borrarning eller matning och drift av krosslinan. Därför omfattas scenario 2 förutom av beräkningsfall för borrarning även av ett för driften av krosslina. Även under nattetid kommer verksamheten att begränsas och beräkningsfallet i scenario 3 inkluderar endast asfaltverket.

Resultaten från beräkningarna visar att den planerade verksamheten kan drivas med full drift under dagtid, kl. 6-18, scenario 1, utan att överskrida Naturvårdsverkets riktvärde på 50 dBA. Riktvärdet klaras med god marginal i samtliga beräknings-

punkter. Vidare kan antingen borrhning eller krossning ske under kvällstid, kl. 18-22, utan att riktvärdet på 45 dBA överskrids. Marginalen till riktvärdet är god förutom i punkt 6 vid beräkningsfallet med krossar då den endast är 1 dBA. Vidare innehålls riktvärdet på 40 dBA för asfalttillverkningen under nattetid, kl. 22-06, med god marginal i samtliga beräkningspunkter. I scenario 4, där kumulativa effekter från Swerocks verksamhet inkluderas, minskar marginalerna till riktvärdet på 50 dBA i samtliga beräkningspunkter och i punkt 4 och 6 tangeras riktvärdet.

Slutsatsen är att verksamheten kan bedrivas så som beskrivits i den tekniska beskrivningen utan att överskrida Naturvårdsverkets riktvärden för industri och annat verksamhetsbuller. Bullerutredningen visar att den planerade verksamheten kommer att påverka omgivningen under den tid då verksamhet pågår. Effekten blir att boende i anslutning till täkten kan höra och i viss mån även störas av det buller som uppkommer. Påverkan kommer att variera beroende på hur stor del av verksamheten som är i drift men också beroende på var i täkten brytning sker. Någon skadlig påverkan bedöms dock inte förekomma då gällande riktlinjer för buller vid bostadshus innehålls vid samtliga närliggande bostäder, påverkan bedöms därför som liten. Då takttrafiken mellan täkten och E4:an inte passerar några bostadshus har bedömningen gjorts att det i föreliggande fall inte krävs någon trafikbullerutredning.

Skyddsåtgärder för buller

För att inte överskrida Naturvårdsverkets riktvärden för industri och annat verksamhetsbuller vid borrhning under kvällstid eller då den planerade verksamheten drivs samtidigt som Swerock bedriver full verksamhet krävs en bullerdämpad borrh. Skanska åtar sig därför att enbart använda bullerdämpad borrhutrustning vid dessa tillfällen. I övrigt kommer Skanska begränsa verksamheten under kvälls- och nattetid i enlighet med vad som anges i den tekniska beskrivningen. Uppstår behov av att ytterligare minska bullerspridningen mot Hyltena i sydöst kan den befintliga vallen i södra delen av verksamhetsområdet höjas ytterligare. De upplag som finns runt krossanläggningen kommer sällan att vara lägre än några meter och kommer därför skärma både krossar och siktare och på så vis minska bullerspridningen.

Transporter

Transporter till och från täktområdet kommer att ske på befintlig väg öster om tåkten och ut på Skåpvägen inom Torsviks industriområde. Anläggningen ligger vid Skåpsvägens ena ände och transportererna behöver inte göra någon sväng vid ut- eller infart. Därifrån går transportererna direkt mot anslutningen till E4:an. Trafiken inom industriområdet utgörs huvudsakligen av tung trafik samt persontrafik till och från arbetsplatser. Det finns inga bostadshus längs med transportvägen från tåkten till anslutning till E4:an. Påverkan från transporter utgörs således av den trafikbelastning verksamheten ger upphov till. En årsproduktion på 600 000 ton bergmaterial samt 100 000 ton asfalt per år genererar cirka 250 fordonsrörelser per dag. Vid en maximal produktion om 800 000 ton bergmaterial samt 250 000 ton asfalt per år blir antalet fordonsrörelser cirka 390 stycken per dag. Motsvarande antal transporter för nuvarande produktion på 300 000 ton per år är cirka 100 fordonsrörelser per dag, dessa utgörs dock enbart av bergmaterial.

Stadsbyggnadskontoret vid Jönköpings kommun utförde 2016 en mätning av trafikmängden på Möbelvägen, i närheten av anslutningen till E4:an. Resultatet visar på en årsdygnsmedeltrafikmängd på 3 852 fordonsrörelser. Av dessa utgörs 1 609 fordonsrörelser per dag av tung trafik. Under 2016 producerades cirka 300 000 ton bergmaterial varför tåkttrafikens andel av den uppmätta trafikmängden kan antas utgöra cirka 100 fordonsrörelser.

En planerad framtida årsproduktion, där både bergmaterial och asfalt produceras, kommer att generera ytterligare cirka 150 fordonsrörelser jämfört med nuvarande produktion. Vid en maximal produktion av både bergmaterial och asfalt blir ökningen 140 fordonsrörelser jämfört med en årsproduktion på 600 000 ton bergmaterial och 100 000 ton asfalt, och 290 jämfört med nuvarande produktion. Den procentuella andelen som tåkttrafiken utgör av all trafik på Möbelvägen är vid en årsproduktion på 600 000 ton ballast och 100 000 ton asfalt cirka 6 % av den totala trafiken och 14 % av den tunga. Motsvarande siffror för maximal produktion är 9 respektive 21 %.

Torsviks industriområde har genomgått en stark utveckling den senaste 10-årsperioden. Många trafikintensiva verksamheter finns etablerade inom området och den trafik som den planerade verksamheten kommer ge upphov till kommer endast att utgöra en liten del av trafiken inom området. Vidare kommer tåkttrafiken endast att köra genom en mindre del av området innan anslutning till E4:an varför endast en mindre del av Möbelvägen kommer att belastas. Påverkan från tåkttrafiken kommer att variera med storleken på produktionen. De negativa konsekvenserna bedöms som små men långvariga då det kommer förekomma transporter under i princip hela tillståndstiden.

Skyddsåtgärder transporter

Inom verksamhetsområdet har Skanska vidtagit skyddsåtgärder för att minimera trafikrelaterade olyckor genom att anpassa utlastningslogistiken så att den är enkelriktad. Vidare är den begränsad till endast vissa delar av tåkten. Hastigheten på körvägar inom verksamhetsområdet kommer att begränsas till 30 km/h.

Vibrationer och luftstötståg

Vid bergtäktsverksamhet uppkommer vibrationer och luftstötståg i samband med sprängningar. Inom ramen för verksamhetens kontrollprogram mäts vibrationsnivåer och luftstötståg vid tre kontrollpunkter. I Tabell 5 nedan redovisas medel- och maxnivåer från de mätningar vilka utförts under åren 2014-2017.

Vibration (mm/s)				Luftstötståg (Pa)	
MP	Fastighet	Högst uppmätta	Medel	Högst uppmätta	Medel
1	Barnarps-Kråkebo 1:58	5,1	2,9		
2	Barnarps-Kråkebo 1:42	2,7	1,6		
3	Granarp 1:6	3	1,8	41	21

Tabell 5: Högsta uppmätta värde samt medelvärde på vibration (mm/s) och luftstötståg (Pa) i de mätpunkter, MP, vilka ingår i verksamhetens kontrollprogram. Värdena kommer från mätningar utförda under åren 2014-2017.

Mätpunkt 1 och 2 ligger nordväst om brytområdet vid de närmst liggande industri-lokalerna inom Torsviks industriområde. Mätpunkt 3 ligger väster om tåkten, vid det bostadshus som ligger närmst brytområdet.

För att utreda påverkan från sprängningar har Skanska låtit utföra en riskanalys, avseende vibrationer och luftstöttség som bilagts ansökan. Inom ramen för utredningen har en inventering av befintliga byggnader, vibrationskänsliga anläggningar eller andra objekt inom 1 000 meter från verksamhetsområdet utförts. Skadekriterier för respektive objekt har sedan beräknats enligt Svensk Standard SS 460 48 66:2011, innehålls dessa värden bedöms ingen skada uppkomma.

Den ökade produktionen kommer inte ge upphov till högre vibrationsnivåer då den samverkande laddningen kommer vara ungefär samma som i nuvarande verksamhet. Resultaten från utförda kontrollmätningar, Tabell 5, visar att de uppmätta nivåerna generellt är låga. Vidare kommer utökningen av tänken mot nordöst minska avståndet till industribyggnationen. Genom att anpassa sprängningen i detta område i enlighet med vad som föreslås kommer ingen ökning av vibrationsnivåerna att uppstå.

På samma vis som för vibrationer begränsas även luftstöttség från täktverksamheter till komfortvärden. Resultaten från utförda kontrollmätningar, Tabell 5, visar att nivåerna är låga. Storleken på luftstöttség bedöms inte heller öka till följd av en ökning av produktionsnivån utan endast som följd av brytområdets utökning mot nordväst. Vid en maximal produktion kommer dock antalet störningstillfällen att öka jämfört med en normalproduktion på grund av fler sprängstillfällen. Antalet sprängstillfällen per år bedöms då öka från cirka 8 till 12.

Sammantaget bedöms påverkan från sprängning i form av vibrationer och luftstöttség vara av lokal, tillfällig karaktär och kommer att uppstå vid sprängstillfällen under hela den tid av tillståndstiden då brytning sker.

Skyddsåtgärder vibrationer och luftstöttség

Samtliga sprängningar kommer att dokumenteras i en sprängjournal. Den kan sedan vid behov användas för att planera och förbättra kommande sprängningar för att på så vis minska vibrationer och luftstöttség. Detta kan bl.a. åstadkommas genom lägre pallhöjd eller flera delladdningar, vilket dock medför en ökning av antal spräng-

ningstillfällen. Överdriven försiktighet vid laddningen kan dock få till följd att sprängsalvorna går trögt, eller att de bara delvis kastar ut, vilket i sin tur kan medföra högre vibrationsnivåer. Salvor med dåligt framlyft innebär även en säkerhetsrisk i form av ökad bakåtbrytning, ojämn pallkant och faror vid rensning av kvarstående berg.

För att minska vibrationsnivåer vid industribebyggelsen i öster kommer åtgärder vidtas i enlighet med vad som föreslås i till ansökan bifogad riskanalys. Åtgärderna utgörs av att den samverkande laddningen minskas från 100 kg till som minst 20 kg allt eftersom brytfronten avancerar mot nordväst. Sprängningsarbetena kommer att planeras och anpassas för att luftstötsvågen ska bli så liten som möjligt. Bland annat kommer följande åtgärder att vidtas:

- Inför varje sprängning kommer en noggrann sprängplan att tas fram. Detta gör t.ex. att mängden sprängmedel överensstämmer med behovet.
- Kontroll av att borringen sker i enlighet med planen.
- I utsatta lägen kan den samverkande laddningen minskas genom t.ex. lägre pallhöjd eller däcksprängning där upptändning inom varje borrhål sker med intervall.
- Varje borrhål kommer att förladdas med lämpligt material för att ge maximal inneslutning av sprängmedlet.
- Temperaturinversion, som påverkar utbredningen av luftstötsvågen positivt, är vanligast tidigt på morgonen och på kvällar varvid sprängning under dessa tider kommer att undvikas.
- Information inför varje sprängningstillfälle kommer att kunna delges närboende som önskar så via sms samt genom anslag vid infarten.
- Genom att avge ljudsignal före sprängning kan det obehagliga överraskningsmomentet minimeras.

Naturmiljö

Den planerade verksamheten kommer att medföra ianspråktagande av mindre delar av tidigare, för tåkten, oexploaterad mark då brytområdet utökas mot nordväst. Området består mestadels av öppen mark vilken tidigare använts som jordbruksmark.

Hela detta område ligger inom verksamhetsområdet för gällande tillstånd. Inom området finns inga dokumenterade naturvärden eller områdesskydd. Södra delen av verksamhetsområdet omfattas till viss del av riksintresse för naturvård. Påverkan på området till följd av den planerade verksamheten är huvudsakligen kopplade till utsläpp i vatten. Vidare finns riksintressets kärnvärden huvudsakligen i ett område cirka 1,5 km längre söderut och en vattendelare gör att täkten är hydrologiskt avskild från detta område. Den planerade verksamheten bedöms därför inte ha någon negativ påverkan på riksintresset som helhet och små eller mycket små negativa konsekvenser på den begränsade del av riksintressen som ligger nedströms utsläppspunkten. Vid tiden för efterbehandling av täkten kommer nya biotoper att skapas i samband med efterbehandling. Dessa kan bestå av t.ex. klipphyllor som häckningsplats för bergguv och strandzoner. Detta kan komma att ge positiva konsekvenser för naturmiljön i området.

Kulturmiljö

Inom verksamhets- och brytområdet finns ett antal dokumenterade fornlämningar. Vid en utökning av brytområdet kommer dessa att tas bort. Jönköpings länsmuseum har gjort utredningar i området och kommit fram till bedömningen att några fler antikvariska åtgärder inte krävs inför en eventuell etablering i området. Utredningen visar att kulturmiljövärdena inte är av sådan vikt att kulturmiljön i området kommer att påverkas på ett oacceptabelt vis av att de tas bort. Planerad verksamhet kommer att ha en irreversibel påverkan på fornlämningarna då de kommer tas bort. Den negativa påverkan på kulturmiljön som helhet i området bedöms dock som liten.

Friluftsliv

För den allmänhet som vistas i täktens direkta närhet kommer den planerade verksamheten sannolikt att innebära en negativ konsekvens på upplevelsen av rekreation och friluftsliv, framförallt i form av påverkan från verksamhetens buller. Närområdet är dock inte specifikt utpekad för rekreation. Påverkan kommer att vara kopplad till verksamhetens arbetstider och fortgå under hela tillståndstiden. Under dagtid kommer verksamheten bedrivas på samma vis som tidigare och störningarna kommer inte att öka. Dock kan en ökning av de negativa konsekvenserna ske när verk-

samheten bedrivs under kvälls- och nattetid. Den negativa påverkan på friluftslivet bedöms mot bakgrund av detta som liten men långvarig.

Landskapsbild

All täktverksamhet innebär en påverkan på landskapsbilden, såväl under själva brytningen som efter avslutad verksamhet. Området är dock redan påverkat av befintlig täktverksamhet men med den planerade verksamheten kommer påverkan bli större då brytområdet utökas ytterligare. Bortsett från insyn från brytningsområdets omedelbara närhet, bedöms verksamheten inte komma att bli visuellt störande från den omgivande terrängen. Särskilt inte då den ligger i anslutning till Torsviks industriområde. Vid efterbehandlingen kommer en täktsjö skapas inom brytområdet och övriga delar kommer antingen planteras med skog eller förberedas för industrimark. De negativa konsekvenserna kommer då att minska eftersom området då sammanfaller mer med antingen skogsområdet i väst eller industriområdet i öst. De negativa konsekvenserna på landskapsbilden bedöms som små men kommer att fortgå under hela den planerade verksamhetstiden varefter de kommer minska när täkten efterbehandlats.

Risk och säkerhet

Vid all maskinkörning finns en risk för olyckor och haverier vilket kan få stor påverkan i form av t.ex. utsläpp av petroleumprodukter. Vid brytning i täkten bildas bergsbranter vid vilka ras eller fall kan leda till stora negativa konsekvenser gällande såväl personskador som materiella skador. Även vid sprängning finns risker i form av stenkast som är stenar av olika storlek vilka kastas ut från den övriga salvan. Risken för brand i asfaltverket är mycket ovanliga och uppstår oftast vid hantering av bitumen eller kabelbränder. Båda dessa brandtyper släcks vanligtvis inte med vatten varför risk för förorenat släckvatten uteblir. De risker som i huvudsak bedöms kunna uppstå i samband med täktens Sevesoverksamhet är läckage vid transport och hantering av produkter vid laddning samt personskador vid transport, hantering av explosiva varor och vid sprängning.

Sammantaget bedömer bolaget att under förutsättning att tillräckliga skyddsåtgärder vidtas bedöms påverkan på människors säkerhet som mycket liten till följd av den planerade verksamheten. Riskerna till följd av Sevesoverksamheten bedöms som små beroende på egenskaperna hos det sprängmedel vilket används, hantering och de säkerhetsrutiner som finns. Det bedöms inte heller finnas några yttre faktorer som påverkar säkerheten negativt.

Skyddsåtgärder risk och säkerhet

I den verksamhet som bedrivs av Skanska finns rutiner för att fortlöpande identifiera olycksrisker och för att kunna reagera i händelse av olyckor och nödsituationer. Som ett led i detta ingår både utbildning och övning. Diesel förvaras t.ex. i anläggningens egen cistern/er och mobila enheter använder ADR-tankar. För att minska risken för t.ex. fallolyckor vid slänkrön kommer stenrader att kunna anläggas vid brantare partier. Kring de yttre delar av verksamhetsområdet där fallrisk föreligger i dagsläget finns stängsel. Allmänheten kommer även att informeras också av Skanska om tidpunkten för planerade sprängningar.

Skyddsåtgärder för den Sevesoverksamhet som bedrivs består bland annat av beredskap vid läckage av sprängmedel i form av saneringsåtgärder, exempelvis lättillgängligt absorberingsmedel. Vid större läckage tas alltid kontakt med brandförsvaret. Om ett läckage sker i tåkten från t.ex. transportfordonet eller vid själva laddningstillfället kommer detta helt eller delvis att kunna samlas upp på plats. Vid spridning till avrinnande vatten kommer rening att kunna ske vid pumpgropen och i sedimentationsdammen innan vattnet släpps ut i recipienten. Som ett led i att förbättra och utveckla säkerheten i samband med sprängningsarbetet tar Skanska kontinuerligt del av kunskap och slutsatser från olyckor vid liknade typer av verksamheter.

Resursförbrukning

Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken skall mark- och vattenområden användas till det de är bäst lämpade för. Användning som ger en god hushållning med naturresurser ska ges företräde vid planeringen av ett område. Tåkten i Källarp är vällokaliserad med

korta transportavstånd till huvudavsättningsområdet. Hela planerade verksamhetsområdet är sedan tidigare tillståndsgivet område för täktverksamhet vilket minskar behovet att ta ytterligare ny mark i anspråk. Fortsatt produktion i täkten innebär god hushållning genom att det material som finns tillgängligt utnyttjas istället för material från mer långväga täkter.

Sammantaget bedöms förbrukningen av energi endast vara av liten betydelse ur resurssynpunkt och också stå i rimlig proportion till verksamhetens storlek. Den fasta krossanläggningen drivs t.ex. med el och den mobila maskinparken med miljödiesel. Genom en samordning mellan brytning av jungfruligt material och omhändertagande av avbaningsmassor samt återvinning inom samma verksamhetsområde bedöms verksamheten innebära att energiåtgången för produktion av material kan minimeras. Skanska arbetar även aktivt med att minska energiåtgången i täkten genom att successivt byta ut maskinparken mot modernare och energisnålare maskiner.

Miljö kvalitetsnormer

I föreliggande fall har bedömningen gjorts att den planerade verksamheten endast kan komma att påverka miljö kvalitetsnormerna för luft och vatten.

Luft

Miljö kvalitetsnormer finns angivna för tillåtna högsta halter av kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bly, bensen, partiklar (PM₁₀ och PM_{2,5}), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly i utomhusluft (SFS 2010:477 Luftkvalitetsförordningen). Den senaste årliga sammanställningen av mätningar som gjorts visar att miljö kvalitetsnormerna i Jönköpings kommun inte överskridits under 2016.

Den planerade verksamheten medför genom arbetsmaskiner, asfaltverk och transporter utsläpp som berör miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid, kolmonoxid och partiklar och i viss mån även normerna för svaveldioxid. Verksamheten bedöms inte medverka till att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft överskrids. Tillskotten av

stoff- och avgasutsläpp från ansökt verksamhet bedöms i sammanhanget vara så små att miljökvalitetsnormaspekten inte är aktuell. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt från det i jämförelse ringa antalet transporter i området relaterat till trafiksituation vid ett nollalternativ samt utifrån verksamhetens lokalisering, utanför Jönköping.

Vatten

Länsstyrelsen i Jönköpings län (Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt) har beslutat om miljökvalitetsnormer som uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Där framgår även i vilka fall Vattenmyndigheten har bedömt att det finns skäl för undantag från de grundläggande kraven att uppnå god yt- och grundvattenstatus samt god ekologisk potential i vattenförekomsterna.

Tidigare har beskrivits hur avrinningen av utgående vatten nedströms tälten sker samt vilka vattenförekomster som förekommer. Det framgår att vattnet, efter att ha letts i ett dikessystem cirka 450 meter och vidare in i diken vid Torsviks industriområde sedan infiltrerar ner i marken till grundvattenförekomsten Barnarp - SE639614-140286. Senast beslutad miljökvalitetsnorm för grundvattenförekomsten är ”God kemisk grundvattenstatus” och ”God kvantitativ status”. Den kemiska statusen för grundvattenförekomsten Barnarp baseras huvudsakligen på analysdata från nationell och regional miljöövervakning samt kommunal råvattenkontroll medan den kvantitativa statusen har klassats utifrån metrologiska och hydrologiska förhållanden samt kännedom om större vattenuttag. Båda statusklassningarna har ansetts vara goda. Det finns inga bedömningar av kvalitetsfaktorer för de båda statusklassningarna.

Enligt Vattenmyndighetens riskbedömning finns ingen risk för att grundvattenförekomsten inte ska uppfylla god kvantitativ status 2021. För den kemiska statusen föreligger dock en risk enligt den senaste klassificeringen för år 2021. Risken är kopplad till påverkan från mänskliga aktiviteter och de påverkanskällor som anges är punktkällor i form av förorenade områden samt diffusa källor i form av transport

och infrastruktur. Som motivering till bedömningen nämns att det finns 39 potentiellt förorenade områden inom eller i närheten av grundvattenförekomsten samt att E4:an går över delar av den.

Det avledda vattnet från tälten kan innehålla föroreningar bestående av kväveföreningar, suspenderat material och petroleumprodukter. Innan det släpps ut från anläggningen sker dock rening i anläggningens sedimentationsdamm. Vattnet kommer sedan spädas ut och renas ytterligare under rinnsträckan i diket. Innan vattnet från tälten når grundvattnet har det således renats samt även späts ut. Det är därför inte särskilt troligt att det kommer att ha någon negativ effekt på grundvattenförekomsten Barnarp, särskilt inte mot bakgrund av storleken och kapaciteten på grundvattenförekomsten. Sammantaget bedöms den planerade verksamheten inte inverka negativt på möjligheten att uppnå god kemisk och kvantitativ status.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket

Samtliga dessa myndigheter har avstått från att yttra sig.

Försvarsmakten

Försvarsmakten har meddelat att de har inget att erinra avseende ansökan om tillstånd.

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

SGU har i yttrande efter kungörelse av målet angett att de har inga ytterligare kommentarer på ingivna kompletteringar, vad gäller information om geologi och bergmaterialets egenskaper. Vidare framför SGU att de avstår från att granska remissen ur grundvattenperspektiv.

Trafikverket

Trafikverket anger i yttrande att sökt åtgärd innebär ingen ändring i antal transporter till och från tåkten eller någon förändring avseende anslutning till statlig väg. Trafikverket förutsätter dock att avsänkning och bortledning av grundvatten sker på ett sådant sätt att bärighet och avrinning av väg E4 inte påverkas. Trafikverket har i övrigt inga synpunkter i ärendet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län (länsstyrelsen)

Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd godkänns under förutsättning att nedanstående beaktas (villkor för verksamheten).

Arbetstider

- Länsstyrelsen har efter att ha tagit del av bolagets bemötande på länsstyrelsens första yttrande accepterat att tåktverksamheten kan få bedrivas vardagar kl. 06.00 – 18.00. Länsstyrelsen anser dock att krossning endast ska få bedrivas vardagar kl. 07.00 – 18.00. Länsstyrelsen bedömer att borring enligt bolagets beskrivning kan få bedrivas vardagar kl. 06.00 – 22.00. Utlastning och transporter kan få bedrivas vardagar kl. 06.00 – 22.00 och asfalttillverkning vardagar kl. 05.00 – 18.00. Om det föreligger särskilda skäl får tillsynsmyndigheten medge undantag från de tider som anges i villkoret.

Sprängning

- Minst 24 timmar före varje sprängning ska berörda inom en radie av 1 km från tåkten informeras om tidpunkten för sprängning.
- Sprängningar får inte utföras som medför dels att den sprängningsinducerade vibrationshastigheten, uttryckt som toppvärde i vertikalled, mätt i sockel i närmaste bostäder, överstiger värdet 4 mm/s och dels att luftstöt vågor vid närmaste bostäder överstiger värdet 120 Pa, uttryckt som frifältsvärde.

- De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning, enligt svensk standard (för närvarande SS 4604866:2011 respektive SS 25210) eller motsvarande, vid varje sprängning.

Länsstyrelsens synpunkter kopplade till arbetstider och sprängning motiveras av verksamhetens relativa närhet till bostäder. Närmaste bostadsbebyggelse finns på ett avstånd cirka 300 meter från verksamheten. För att så långt som möjligt minimera störning för närboende anser länsstyrelsen att bolagets förslag till villkor behöver skärpas, men kan acceptera bolagets yrkade villkor när det gäller gränser för vibrationer och luftstöt våg vid närliggande industrifastigheter. Vidare noterar länsstyrelsen i bolagets svar på länsstyrelsens första yttrande att bolaget redan idag informerar närboende inför sprängning i enlighet med länsstyrelsens föreslagna villkor.

Efterbehandling

- Uttag av berg ska ske med en successiv efterbehandling allteftersom brytningen fortskrider. Senast två år innan tillståndstiden löper ut, alternativt två år innan täktverksamheten beräknas upphöra, ska verksamhetsutövaren lämna in en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten. Efterbehandlingsplanen ska upprättas i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda ett år efter avslutad täktverksamhet, dock senast vid tillståndstidens utgång. Efterbehandlingen ska utföras på sätt som innebär minsta möjliga skaderisker för framtida besökare så att underhållskrävande stängsling eller liknande inte behöver utföras. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.

Länsstyrelsen anser att efterbehandlingen bör ske i samråd med tillsynsmyndigheten då anpassning kan komma att krävas i förhållande till uttagen mängd material.

Utsläpp till luft

- Verksamheten ska bedrivas så att lukt och damning motverkas. Vid återkommande och annat än helt tillfälliga störningar i form av lukt eller damning som

uppstår till följd av verksamheten ska skyddsåtgärder vidtas för att förhindra dessa i samråd med tillsynsmyndigheten.

Verksamheten kan medföra damning från upplag, transportvägar, kross- och sorteringsverk. Vidare kan asfaltverket generera lukt. För att inte lukt- och damningsproblem ska uppstå kan det finnas behov av att vidta skyddsåtgärder.

Ytterligare villkor

Utöver bolagets förslag på villkor yrkar länsstyrelsen att även följande villkor ska föreskrivas:

Kemikaliefrågor

- Tankning och annan hantering av bränslen och oljor samt parkering av fordon och maskiner ska ske på tät yta för att förhindra spridning till omgivningen. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamheten.

Damning

- Dammalstrande krossar, siktar och liknande utrustning ska vara inbyggda eller utrustade på annat sätt som effektivt motverkar damning, t.ex. genom bevattning med dynor. Om krossen är inbyggd ska dammavsugning ske genom filter. Borrutrustning ska vara utrustad med filter- och dammupptagningsanordningar. Damning från bandtransportörer ska motverkas genom inkapsling och kjolar eller genom andra minst lika effektiva åtgärder.

Övrigt

- På avsnitt med olycksrisker under exploateringstiden ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna med att beträda området.

- Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid dessförinnan anmälas till tillsynsmyndigheten. Kemiska produkter och farligt avfall ska omhändertas. Verksamhetsutövaren ska vidare utreda om verksamheten har givit upphov till föroreningar och i sådant fall också ansvara för att avhjälpandeåtgärder vidtas.

Länstyrelsen förutsätter att mark- och miljödomstolen i övrigt föreskriver de villkor som är nödvändiga för aktuell verksamhet.

Kommunstyrelsen i Jönköpings kommun

Kommunstyrelsen har i yttrande framfört följande. Jönköpings kommun anser att det bör finnas någon slags reglering i tillståndets villkor på mängden vatten som bortleds. Risken för att mängden inläckande grundvatten blir betydligt större än 5 liter per sekund bör beaktas. Av den geohydrologiska utredningen framgår var de ytliga sprickbildningarna finns. Djupare liggande sprickbildningar kommer vara svåra att förutsäga.

Det är angeläget att Skanska Industrial Solutions tar hänsyn till fastigheter i anslutning till A. I anslutning till fastigheten D som inte är omnämnd i ansökan, finns det idag ett nyttjanderättsavtal med tilltänkt köpare. I anslutning till denna fastighet men på E och slutet på Skåpvägen kommer Jönköpings Energi att uppföra en elnätsstation under 2019. Även fastigheten F som ansluter till området i norr och kan tänkas vara berörd av tilltänkta åtgärder.

Eftersom täkten är tänkt att efterbehandlas genom att skapa en täktsjö anser kommunen att säkerhetsbeloppet bör avsättas i enlighet med Miljösamverkans Sverigemall. Kommunen noterar även att angiven höjd på täktsjön (+ 231 meter) verkar felaktig med hänsyn till omgivande höjder på befintlig industrimark.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommun

Nämnden tillstyrker ansökan. Nämnden framför att sökande bör avsätta ett säkerhetsbelopp i enlighet med SKL / Miljösamverkan Sveriges mall. Därutöver framför

nämnden att risken för att mängden inläckande grundvatten blir betydligt större än beräknade 5 l/s bör beaktas. Av den geohydrologiska utredningen framgår var de ytliga sprickbildningarna finns. Djupare liggande sprickbildning verkar vara svåra att förutsäga. Det bör därför finnas någon slags reglering i tillståndets villkor på mängden grundvatten som bortleds. Alternativ till villkor skulle även kunna vara ett en anmälningsplikt till tillsynsmyndigheten inträder om en viss mängd bortlett vatten överskrids, vilket skulle kunna regleras i bolagets kontrollprogram.

Räddningstjänsten i Jönköpings kommun

Räddningstjänsten har inget att invända kring de yttranden som presenteras i aktbilaga 37.

Enskilda

Jönköping Energi AB

Jönköping energi AB har avstått från att yttra sig.

Catena AB

Catena AB har framfört, med anledning av att Skanska anser att Catenas första yttrande till domstolen inte är korrekt och därmed inte behöver besvaras, att ytan till fastigheten C nuvarande beskaftenhet har dokumenterats och fotograferats. Detta eftersom Catena känner oro inför detta stora markingrepp. Ca-tena har även framfört till domstolen att den bör ta Catenas första yttrande till beaktande vid framtida beslut, framtiden får sedan utvisa resultatet av denna bergtäkt. I Catenas första yttrande framförs oro, genom PM upprättat av WSP, över framförallt vattenbalansen i området.

SÖKANDES BEMÖTANDEN

Myndigheter

Bemötande av SGU:s yttrande

Skanska konstaterar att SGU inte framfört några synpunkter angående ansökan.

Bemötande av Trafikverkets yttrande

Trafikverket har framfört att de förutsätter att avsänkning och bortledning av grundvatten sker på ett sådant sätt att bärighet och avrinning av väg E4 inte kommer påverkas.

Skanska framför att det är i jord eventuella sättningar kan ske till följd av en grundvattensänkning. Den hydrogeologiska utredning Skanska låtit utföra visar att influensområdet i jord inte sträcker sig fram till väg E4. Därutöver utgörs jordlagren i föreliggande fall av icke sättningssänsliga isälvsavlagringar varför det inte finns någon risk för sättningar även om grundvattnet skulle sänkas. Vidare bedöms avrinningen av väg E4 inte påverkas då verksamhetens utgående vatten infiltrerar långt innan det når området vid E4:an.

Bemötande av Länsstyrelsen i Jönköpings läns yttrande

Skanska framför bl.a. följande i sitt bemötande på länsstyrelsens yttrande vad gäller frågor som rör buller, information om sprängning till berörda etc. Se härefter.

Buller

Från verksamhetsområdets gräns är det cirka 320 meter till närmaste bostadshus. Den närmaste bullerkällan, asfaltverket, ligger cirka 430 meter från samma bostadshus. Kortaste avståndet från bostadshus till vad länsstyrelsen anser vara särskilt bullrande och störande verksamhet (krossning, sortering, avbaning, borring, sprängning och skutknackning) är cirka 500 meter.

Enligt ansökans bullerutredning innehålls Naturvårdsverkets riktvärden för industri- och annat verksamhetsbuller med marginal under dagtid, kl. 06-18. Detsamma gäller för den verksamhet som planeras bedrivas under kvällstid, kl. 18-22, i alla beräkningspunkter utom punkt 6 där marginalen är 1 dBA till angivet riktvärde vid drift av kross- och siktanläggningen. Även nattetid, kl. 22-06, kommer riktvärdena innehållas med marginal.

Skanska noterar särskilt att länsstyrelsen anser att verksamhet så som krossning, sortering, avbaning, borring, sprängning och skutknackning endast bör bedrivas vardagar, mån-fre, kl. 07-18. Att inte ha möjlighet att starta verksamheten kl. 06 kommer att innebära ekonomiska konsekvenser i och med produktionsbortfall samt fördyring av produktionen. Vidare kommer det att medföra en ökad miljöpåverkan då exempelvis borrhningen kommer att ta fler dagar att genomföra. Utöver borring är det främst krossning och siktning som kan komma att behöva bedrivas från kl. 06. Annan bullrande verksamhet kommer endast att ske undantagsvis, och sprängning samt skutknackning kommer inte att ske, under denna tid.

Under kvällstid planerar Skanska att vid behov bedriva antingen krossning och siktning eller borring. Det är visat i bullerutredningen att borring kvällstid uppgår till som högst 37 dBA, vilket ger en marginal till riktvärdet på 8 dBA. Vidare är det visat att krossning och skiktning kan bedrivas kvällstid utan att riktvärdena överskrids vid något av de närliggande bostadshusen. Avslutningsvis ska det även poängteras att Naturvårdsverkets Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, rapport 6538 från april 2015, tydligt anger att kvällstid är 22-06, d.v.s. i enlighet med de villkor som föreslås av Skanska.

Det ska även nämnas att det saknas anledning att skärpa bullervillkoren enkom på grund av avståndet till närliggande bostadshus. För det första är, så som ovan redovisats, inte avståndet 300 meter från bostadshus till bullrande verksamhet. Vidare är syftet med riktvärdena för buller vad som anses vara en rimlig störning ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Mot bakgrund härav anser Skanska att det är riktvärdena (och dess användning i praxis) som är utgångspunkten för villkorsskrivningen samt att det är möjligheten att innehålla riktvärdena som avgör om verksamheten kan bedrivas. Själva avståndet mellan bostadshus och verksamhetsområdets gräns ska inte vara avgörande för om villkor behöver skärpas jämfört med praxis.

Sprängning

Redan i dagsläget informeras berörda personer inom en radie av 1 km från tälkten minst 24 timmar innan varje sprängning.

Vibration och luftstötståg

Skanskas villkorsförslag för vibrationer och luftstötståg, indelade i två steg, följer den riktvärdesliknande konstruktion som finns i praxis från Mark- och miljööverdomstolen, se mål M 9233-13. Syftet med strukturen med två steg i villkor för vibrationer och luftstötståg är att dessa nivåer är tekniskt mycket svåra att förutse och att det därför finns mycket god marginal mellan de nivåer som är reglerade i praxis och de risker som kan anses föreligga med avseende på vibrationer och luftstötståg. Mot bakgrund härav ansåg MÖD, i det nämnda rättsfallet, att det var rimligt med en begränsad möjlighet till överskridande av den lägre nivån vid ett fåtal tillfällen per år. Det kan även nämnas att bergtäktsverksamheten i det nämnda rättsfallet avsåg en nyetablering i direkt närhet till flertalet Sevesoanläggningar.

Sammanfattningsvis ser Skanska ingen anledning till att skärpa villkorsförslagen 8 och 9 ytterligare, i strid med praxis.

Vidare anger Skanska att kontroll av villkor 8 och 9 (vibrationer och luftstötståg) ska ske enligt de av länsstyrelsens angivna svenska standarder.

Efterbehandling

I enlighet med vad som angivits i ansökans tekniska beskrivning kommer efterbehandlingen att utföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Skanska accepterar att en slutlig efterbehandlingsplan lämnas in senast två år innan tillståndet löper ut alternativt två år innan verksamheten beräknas upphöra samt att efterbehandling ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten då anpassning kan komma att krävas i förhållande till uttagen mängd material.

Utsläpp till luft

Skanska har i villkorsförslag 10 åtagit sig att vidta åtgärder för att motverka spridning av damm då påverkan bedömts vara liten men långvarig. Vidare har inget villkor angående lukt föreslagits då påverkan bedömts som liten och tillfällig. Enligt SMHI är den förhärskande vindriktningen i området dessutom sydvästlig, vilket gör att eventuell lukt inte skulle spridas mot närbelägna bostäder. Vindriktningar mot

bostadsbebyggelse är mindre vanlig varför de negativa konsekvenserna som eventuellt skulle kunna uppkomma till följd av damm och lukt bedöms som små.

Skanska anser inte att det behövs något särskilt villkor avseende lukt.

Kemikaliefrågor

All tankning och parkering av fordon kommer att ske på tät yta. Undantaget är larvburna maskiner så som borrhög och grävmaskiner då dessa i vissa lägen står i utsatta positioner där det ur arbetsmiljösynpunkt är olämpligt eller direkt farligt att anordna spillskydd. Detta gäller främst då maskiner står i på avbanade områden i närheten av släntröner. I samband med dessa undantagssituationer kan spillskydd inte anordnas, vilket innebär att Skanska inte kan ha ett straffrättsligt sanktionerat villkor med den utformning som föreslås av länsstyrelsen.

Damning

Skanska anser att det är behovet av att minska miljöpåverkan som ska avgöra om en skyddsåtgärd ska vidtas. Mot bakgrund av att den förhärskande vindriktningen inte är mot några bostäder och att det inte har förekommit några problem med damning anser Skanska att det inte är rimligt att kräva fler skyddsåtgärder än de som redan vidtagits.

På grund av felskrivning i villkor 10 i ansökan, och i enlighet med det anförda, föreslår Skanska att villkor 10 revideras enligt följande:

"Åtgärder såsom, men inte begränsat till vattenbegjutning av anläggningens in- och utfart samt upplag, ska vidtas för att *vid behov minska* ~~minimera~~ spridning av damm från tåkten och tåktverksamhetens samtliga moment."

Fallrisker

I dagsläget finns redan stängsel vid gränsen till verksamhetsområdet där allmänheten behöver bli medveten om fallrisker. Även fortsättningsvis kommer stängsel, stenblock etc. att användas för detta ändamål när det är nödvändigt.

Upphörande av verksamhet

Skanska har inget emot att anmäla om någon del av den tillståndspliktiga verksamheten upphör. Det är dock inte rimligt att kräva utredningar av eventuell förekomst av föroreningar utan att det finns fog för detta. Eventuella avhjälpandeåtgärder som vidtas efter avslutad verksamhet ska bedömas enligt 10 kap miljöbalken.

Bemötande av Kommunstyrelsen i Jönköpings kommuns yttrande

Samråd har skett med ägaren till fastighetsägaren till Banarps-Kråkebo 1:73, Södra Munksjön Utvecklings AB. Detta framgår av sändlistan till samrådsutskicket. Vidare har Södra Munksjön Utvecklings AB avstått från att yttra sig, såväl under samrådet, som till följd av mark- och miljödomstolens underrättelse den 8 februari 2019. Skanska noterar dock vad som framförts och kommer att ta hänsyn till detta i den planerade verksamheten.

Under samrådet med Jönköpings Energi lämnades inga upplysningar om planerna på att anlägga en elnätstation. Jönköpings Energi avstod från att lämna yttrande i samband med att ansökan kungjordes. Skanska noterar dock vad som framförts och kommer att ta hänsyn till detta i den planerade verksamheten.

Bemötande av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommuns yttrande

Skanska framför bl.a. följande i sitt bemötande på nämndens yttrande vad gäller frågor som buller, information om sprängning till berörda etc. Se härefter.

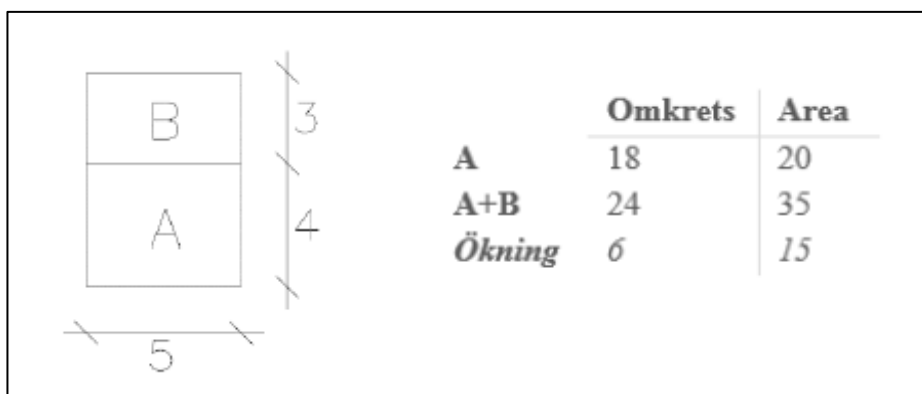
Säkerhet

Utan motivering till varför beloppet på säkerhet ska beräknas enligt Miljösamverkan Sveriges mall kan inte Skanska bemöta synpunkten, utöver vad som redan redogjorts för i ansökningshandlingarna etc.

Skanska vill dock poängtera att bolaget har stor erfarenhet av entreprenadkalkyler likt den som använts i föreliggande fall. Beträffande Miljösamverkans mall har det från enskilda bolag samt branschen framförts kritik mot att säkerheten överskattas och att mallen inte tar hänsyn till hur efterbehandlingen utförs t.ex. om en täktsjö tillskapas. Modellen baseras på ett pris per kvadratmeter. Verksamhetsområdet har

ett lägre pris, 4 kr/m², då det som regel enbart ska täcka kostnaderna för avjämning av ytor. Kostnaden för brytområdet är 14 kr/m², vilket utöver avjämning av täktbotten även ska täcka släntning, sprängning av skyddshyllor etc. När ett brytområde efterbehandlas i form av en täktsjö behöver ingen avjämning av täktbotten ske då den kommer att utgöra sjöns botten. Kostnaden för denna del är alltså noll. Det som återstår är hanteringen av släntkrön. Denna kostnad kan variera mycket beroende på om pallkanterna är höga och skyddshyllor måste sprängas eller om nivån kommer att hamna nära den tilltänkta vattenytan. Kostnaden är dock helt styrd av hur många meter slänt som ska efterbehandlas.

Det anförda innebär att kostnaden för efterbehandlingen av brytområdet ökar i kvadrat i Miljösamverkans modell, då arean är styrande. Den verkliga kostnaden för efterbehandling ökar dock inte i kvadrat utan linjärt, då antalet meter slänt är styrande. För att åskådliggöra detta visas i figuren nedan ett principiellt exempel på linjär respektive kvadratisk ökning. En ökning av område A med område B ger en ökning av omkretsen med 6 enheter medan arean ökar med 15 enheter. En kvadratisk ökning är alltså större än en linjär.



Figur 2. Principiell beskrivning av linjär och kvadratisk ökning.

Detta visar hur Miljösamverkans modell överskattar efterbehandlingskostnaden, oavsett metod för efterbehandling, då den baseras på ett pris per kvadratmeter medan den faktiska kostnaden baseras per längdmeter. Överskattningen blir större när efterbehandlingen sker i form av en täktsjö. Skanska vidhåller den av bolaget föreslagna säkerheten.

Grundvattenbortledning

Skanska har i ansökningshandlingarna samt i kompletteringen framfört argument för varför det är olämpligt att reglera mängden utgående vatten med avseende på medelflöde. I den hydrogeologiska utredningen har bergets egenskaper undersökts med flera olika metoder, t.ex. genom kartstudier av SGU:s geologiska kartor, flertal fältundersökningar utförda av WSP, samt kalibrering av den numeriska grundvattenmodellen baserad på erhållen information om grundvattennivåer och vattenbortledning från nuvarande täktverksamhet. Nedan sammanfattas de metoder i den hydrogeologiska utredningen som ligger till grund för slutsatsen av bedömningen.

För att erhålla information om kända sprickzoner inom området studerades SGU:s berggrundskarta. Den huvudsakliga sprickriktningen som SGU har identifierat inom denna del av Jönköping län är i riktning åt N-S samt NV-SO. Inga deformationszoner har påvisats vid området för bergtäkten, eller mellan täkten och Granarpssjön. SGU har således inte identifierat några sprickzoner som skulle kunna sammanbinda sjön och bergtäkten.

Eftersom det kan finnas mindre sprickzoner som inte har karterats av SGU så undersökte WSP sprickförekomsten i fält, med den geofysiska metoden VLF samt genom en okulärbesiktning av hållar sydväst om bergtäkten. Vidare har den topografiska kartan studerats, eftersom större sprickzoner kan synas som långsmala lågområden i terrängen. Inga sådana större sprickzoner hittades.

För att erhålla mer information om bergets hydrauliska egenskaper, vilka påverkar avsänkningen kring bergtäkten, har WSP utfört hydrauliska test vid bergtäkten, samt tagit del av flödesinformation från Skanska. Eftersom det redan idag bedrivs täktverksamhet på platsen, där mängden vatten som behöver ledas bort har uppmätts, erhålls information om bergets hydrauliska egenskaper. Nuvarande bergtäktsverksamhet kan liknas vid ett storskaligt hydrauliskt test, där mängden vatten som behöver ledas bort beror av bergets samlade hydrauliska egenskaper, inklusive vatteninflöde via sprickzoner. Nuvarande täktbotten är dessutom belägen under vattennivån i Granarpssjön; om det skulle finnas vattenförande sprickor av stor dignitet

på djupet så skulle effekten av dessa redan kunna märkas genom ett stort grundvatteninflöde till täkten. Något sådant har inte kunnat avläsas i flödesmätningarna. Den mängd vatten som bortleds från täkten idag (yt- och grundvatten) är i genomsnitt cirka 2,7 l/s, varav cirka 0,8 l/s beräknas utgöras av grundvatten.

Resultaten från utredningarna har även stöd från mer generella beskrivningar av berggrunden där bland annat Knutson och Morfeldt 2002 beskriver att sprickigheten i berg avtar med djupet. Vidare kan dessa slutsatser även dras från SKB:s utredningar inför kärnbränsleförvarig, där det framgår att det är osannolikt att berget skulle bli mer sprickrikt på djupet.

Sammanfattningsvis vidhåller Skanska att reglering av utgående vatten med avseende på ett medelflöde inte är lämpligt.

Enskilda

Bemötande av Catenas yttrande

Skanska tolkar det som att aktbilaga 29 har återkallats/inte behöver bemötas i sak då det som angetts inte är korrekt. I övrigt inga synpunkter.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn i målet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen instämmer i Skanska Industrial Solutions AB:s bedömning av miljöeffekterna för den sökta verksamheten. Det vill säga att de huvudsakliga miljöeffekterna från verksamheten bedöms vara inverkan på grundvattennivåer, buller, utsläpp till mark och vatten, utsläpp till luft (inklusive lukt), transporter, risker samt vibrationer och luftstöt vågor. Utöver de miljöeffekter som verksamheten kan ge upphov till är produktionen som kommer att bedrivas viktig för att ge ett tillskott av sådant bergmaterial som behövs för samhällets utveckling. Dessutom innebär verksamheten återvinning av avfall i enlighet med miljöbalkens bestämmelser om hushållning med råvaror och energi, jfr 2 kap. 5 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammantaget att miljöeffekterna har beskrivits tillräckligt väl i den upprättade och inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen och att den därmed uppfyller kraven på en sådan beskrivning i enlighet med 6 kap. miljöbalken. Den specifika miljöbedömningen kan därför slutföras genom lämnade av deldom i förevarande mål och beskrivningen kan godkännas.

Rådighet för vattenverksamheten

Enligt vad som framgår av ansökan har Skanska Industrial Solutions AB nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren till de områden på fastigheten A där verksamhet avses bedrivas och rådighet till marken för bortledning av grundvatten under tiden fram till den 1 maj 2047. Nyttjanderättsavtalet förlängs därefter två år i taget om avtalet inte skriftligen sägs upp av någondera part senast två år före upplåtelsetidens utgång.

Mark- och miljödomstolen bedömer att bolaget har erforderlig rådighet enligt 2 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet till den 1 maj 2047. Därefter anser domstolen, utifrån hur avtalet är upplagt, att Skanska i nuläget inte har den rådighet som behövs för vattenverksamheten. Tillståndstiden bör därför, enligt vad som framgår av domslutet, begränsas till det aktuella datumet. Se vidare nedan under rubriken tillåtlighet.

Tillåtlighet

Inom aktuellt område har bergtäktsverksamhet bedrivits sedan 1987. Omfattande investeringar har gjorts på anläggningen. Bergkvaliteten inom ansökt område är god. Producerat material avsätts i första hand i täktens närhet (Jönköpings med omnejd) där behovet av material är stort, inte minst på grund av omfattande exploateringsplaner inom kommunens gränser.

Täkten är lokaliserad i närheten till väg E4 och Torsviks industriområde och ligger inom område som dels pekas ut som "Naturresurs", i form av täktverksamhet, dels som bebyggelsezon för "Tätort" och "Tätortsnära zon" i Jönköpings kommuns Digitala översiktsplan 2016. Några direkta invändningar mot lokaliseringen, eller mot

tillåtligheten i övrigt, har inte heller framförts. Mark- och miljödomstolen bedömer att det utan orimliga merkostnader inte skulle gå att finna en från miljöskyddssynpunkt bättre plats för täkt av berg med motsvarande kvalitet inom det aktuella avsättningsområdet.

Vidare bedömer domstolen att det är möjligt att i huvudsak föreskriva villkor om sådana skyddsåtgärder, försiktighetsmått och begränsningar att vare sig den miljöfarliga verksamheten eller vattenverksamheten kan befaras föranleda olägenhet av väsentlig betydelse. Utsläpp till recipienten från verksamheten kan enligt domstolens bedömning inte medverka till att försvåra uppnåendet av miljökvalitetsnormerna för vare sig yt- eller grundvatten. Frågan om eventuella föroreningskällor inom verksamheten och tekniska samt ekonomiska möjligheter att begränsa utsläpp av suspenderande ämnen, olja, kväve och eventuellt fler föroreningar till recipienten sätts dock på provotid. Provisoriska föreskrifter bör gälla fram till dess domstolen beslutar om annat, vilka framgår av domslutet.

Domstolen bedömer med beaktande av ovanstående att den sökta platsen uppfyller kravet i 2 kap. 6 § miljöbalken samt de grundläggande bestämmelserna för hushållning med mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. samma lag. Domstolen anser därutöver att det inte föreligger hinder mot det sökta tillståndet på grund av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. En prövning enligt 11 kap. 6 § miljöbalken, som bestämmelserna löd före den 1 januari 2019, visar att den samhällsekonomiska nyttan kan bedömas överväga kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den sökta vattenverksamheten.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att tillstånd ska lämnas till såväl den sökta miljöfarliga verksamheten som vattenverksamheten.

Skanska har yrkat om en tillståndstid på 30 år. Mark- och miljödomstolen bedömer dock, med beaktande av den rådighet som domstolen anser att bolaget inte besitter för vattenverksamheten efter den 1 maj 2047, att tillstånd inte kan meddelas för de

30 år som Skanska har yrkat utan att tillståndet ska tidsbegränsas till aktuellt datum. Detta ger en tillståndstid, beroende på när tillståndet tas i anspråk, på cirka 27 år.

Tillståndets omfattning

Tillståndet för den miljöfarliga verksamheten bör utformas med utgångspunkt i sökandens yrkande fränsett tillståndstiden (se ovan). Med anledning av att tillståndstiden begränsas bedömer mark- och miljödomstolen att Skanska bör ges möjlighet att ta ut högst 18 miljoner ton berg istället för totalt 18 miljoner ton och under de övriga produktionsbegränsningar som framgår av domslutet (en årlig begränsning på 600 000 ton med undantag för fem stycken valfria år då högst 800 000 ton berg får brytas). Beträffande tillståndet att ta emot och lagra som en del i att samla in, hantera, bearbeta och återvinna avfall bör tillståndsmeningen kompletteras med de uppgifter om avfallstyper (enligt bilaga 4 till avfallsförordningen) som bolaget uppgivit i målet, jfr 22 kap. 25 a § miljöbalken.

Bolaget har ansökt om tillstånd för att avsänka grundvattennivån inom brytområdet genom att bortleda inläckande grund- och ytvatten. Av 11 kap. 3 § framgår att med vattenverksamhet innebär bl.a. bortledande av grundvatten (punkt 6). Att grundvattenytan inom ett influensområde avsänks till en viss nivå är en effekt av denna verksamhet. Domstolen anser därför, trots att bolaget har anfört svårigheten med att bl.a. förutse vad klimatförändringar kan innebära i nederbördsmängder, att vattenverksamheten bör omfattas av begränsningar i volym bortlett vatten. Bolaget har uppgivit att bortledningen av inläckande grund- och ytvatten kommer att uppgå till i genomsnitt 250 000 m³/år vid fullt utbruten täkt. Av denna volym uppskattas cirka 160 000 m³ utgöra grundvatten och resterande nederbördsvatten. Med anledning av den osäkerhet som kan uppstå vad gäller nederbördsmängder och den påverkan det kan ha på grundvattennivåer i området, vilket framförts av bolaget vid huvudförhandlingen, bedömer domstolen att tillståndet bör omfattas och begränsas till en maximal bortledd volym om 270 000 m³ per år, jfr 22 kap. 25 § miljöbalken. Begränsningen sätts som ett rullande medelvärde under de senaste fem åren, vilket även det ger visst utrymme för fluktuationer. Avsänkningen av grundvattenytan bör istället begränsas genom villkor, se nedan under villkor.

Villkor

Slutliga villkor för den miljöfarliga verksamheten

Ett allmänt villkor bör föreskrivas enligt praxis. Genom detta blir bolaget bland annat bundet vid de åtaganden om skyddsåtgärder m.m. som de gjort i målet.

Ett särskilt villkor föreskrivs för arbetstider. Arbetstiderna för de olika arbetsmomenten i verksamheten utgår i huvudsak från bolagets yrkande. Med anledning av att vissa typer av arbetsmoment är särskilt störande i sin karaktär, även om de kan antas uppfylla föreslagna villkor i övrigt (t.ex. villkor för buller), har domstolen i huvudsak i likhet med vad länsstyrelsen framfört ansett att vissa arbetsmoment bör begränsas striktare än som föreslagits av bolaget (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom av den 21 november 2013 i mål M 11424-12 och dom av den 28 maj 2019 i mål M 5652-18). Det gäller krossning (som inte utgörs av finkrossning), sprängning, borring, avbaning och skutknackning. Dessa arbetsmoment anser domstolen är typiskt sett sådana moment som är störande av sin karaktär. Domstolen bedömer trots denna inskränkning att detta inte på ett betydande sätt påverkar möjligheten att bryta i den omfattning som bolaget ansökt om. Domstolen anser därutöver att tillsynsmyndigheten bör ges ett bemyndigande att besluta om tillfälliga undantag från dessa tider, vilket bolaget yrkat och länsstyrelsen medgett. Mark- och miljödomstolen anser dock att sådana undantag främst bör gälla vid stora infrastrukturprojekt eller motsvarande och som är viktiga för olika samhällsfunktioner, t.ex. byggen av statliga vägar eller liknande, under förutsättning att övriga villkor innehålls och att det gäller enstaka tillfällen. Bolagets yrkande om att medge ändrade arbetstider på grund av produktionsstörningar anser domstolen kan ge för stora möjligheter till ändrade tider från vad som beskrivits i ansökan och att de kan ge ett betydande ökat antal störningar för omgivningen.

Likaså föreskrivs villkor om avgränsning och utmärkning av brytnings- och verksamhetsområdet i huvudsak i linje med bolagets förslag till villkor.

Villkor för hur djupt täktbotten får nå föreskrivs i enlighet med bolagets förslag.

Villkor föreskrivs även gällande att information ska ges till berörda om tidpunkt för sprängning samt att all sprängning ska föregås av varningssignal. Som länsstyrelsen anfört så utförs detta redan idag.

I Naturvårdsverkets "Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller" (rapport 6538), som gavs ut i april 2015, anges riktvärden för buller dagtid under tidsintervallet kl. 06.00 – 18.00. Riktvärdet för buller dagtid är enligt vägledningen 50 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid bl.a. bostäder. Av vägledningen framgår att riktvärdena för buller är avsedda att användas som utgångspunkt och vägledning för den bedömning som ska göras i varje enskilt fall. Vidare anges att nivåerna i normalfallet bör vara vägledande för bedömningen av om buller utgör en olägenhet men det anmärks också att det kan finnas skäl att tillämpa andra nivåer, såväl högre som lägre, liksom andra tider.

Enligt gällande tillstånd för verksamheten får bullret (från framförallt transporter då övrig verksamhet i tåkten inte får bedrivas vid dessa tider) mellan kl. 06.00 – 07.00 inte överstiga 40 dB(A). Bolaget har yrkat att begränsningsvärdet för denna tidsperiod nu ska bestämmas till 50 dB(A) och att då även få bedriva verksamhet som kan ge upphov till ljudnivåer uppemot 47 dB(A) vid bostäder i tåktens närhet. Domstolen har enligt ovan, genom att föreskriva om olika arbetstider för olika moment, till viss del redan begränsat stark bullrande verksamhet vid tiden mellan kl. 06.00 – 07.00. Domstolen ser därför inte någon anledning till varför bolaget ska ges möjlighet att utöka bullerstörningarna med 10 dB(A) jämfört med nuvarande villkor under samma tidpunkt, 06.00 – 07.00. Domstolen ser heller ingen anledning att beakta det som bolaget framförde vid huvudförhandlingen, dvs. att utifrån rådande vindförhållanden på platsen är beräkningarna i modellen konservativa. Enligt bolaget skulle uppmätta ljudnivåer i praktiken till större delen av drifttiden vara betydligt lägre än vad som redovisats i beräkningarna i ansökan. Domstolen anser fränsett detta att kraven ska gälla för alla förutsättningar, även andra vindförhållanden än de "normala". Bolaget har inte visat att en fortsatt begränsning av bullrande verksamhet mellan kl. 06.00 – 07.00 till 40 dB(A) skulle medföra orimliga merkostnader. Därför bör den period som betecknas "nattetid" även för den utvidgade tåkten och övrig

miljöfarlig verksamhet anges till kl. 22.00 – 07.00 (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 februari 2016 i mål M 4949-15).

Skutknackning vid verksamheten bedrivs endast dagtid och är erfarenhetsmässigt ett sådant arbetsmoment som typiskt sett kan orsaka impuls ljud. Bolaget har vid huvudförhandlingen framfört att de utfört en kompletterande utredning av förekomst av impuls ljud som visar på att sådana inte förekommer. Denna utredning har efter förhandlingen insänts till domstolen. I utredningen kan konstateras att det vid ett av de utredda driftfallen förekommer impuls ljud. Vidare konstateras att ljudet kan dämpas med hjälp av t.ex. containrar. Vid huvudförhandlingen framkom även att bolaget oftast använder en s.k. skutkula vid skutknackning, men att de vid vissa tillfällen även använder en hydraulhammare. Domstolen anser att karaktären på ljudet, vid användning av hydraulhammare för skutknackning, kan vara så pass störande för närboende att de totala ljudnivåerna från verksamheten vid dessa tillfällen bör begränsas ytterligare. Enligt utredningen kan impuls ljud dämpas med t.ex. containrar men domstolen bedömer ändå att det föreligger en risk för att impuls ljud, rent subjektivt, kan uppfattas av närboende. Domstolen anser därför att villkor bör föreskrivas där den ekvivalenta ljudnivån ska sänkas, då skutknackning med hydraulhammare används, med 5 dB(A). Av bullerutredningen i målet bedömer domstolen att bolaget kan innehålla dessa krav genom anpassning av verksamheten vid dessa tider.

Bullret bör även enligt fast praxis kontrolleras återkommande (jfr Mark- och miljööverdomstolen dom den 29 maj 2012 i mål M 5955-11). Domstolen anser att kontroll bör ske vart tredje år för denna anläggning. I övrigt medges de nivåer som bolaget yrkat.

Villkor för markvibrationer och luftstöt vågor bör i huvudsak utformas som bolaget yrkat fränsett de undantagsmöjligheter som bolaget föreslagit. Då bolaget i ansökan angett att de utför 8-12 sprängningar per år ger domstolen bolaget ett undantag från antalet spräng tillfällen då mildare begränsningsvärden får gälla, istället för bolagets förslag till undantag. Finner bolaget att där finns en risk att begränsningsvärdena

kan komma att överskridas bör laddningsmängden anpassas därefter. Villkoren bör i båda fallen reglera sprängtillfällena och inte mättillfällena.

Vad gäller villkor för hur mycket det får vibrera vid närliggande industrier anser domstolen att de åtaganden som bolaget har gjort är tillräckliga och behöver inte särskilt villkoras. Den oro som Catena AB har framfört gällande bl.a. vibrationer anser domstolen därmed att Skanska på ett tillförlitligt sätt har visat hur de avser hantera.

Domstolen anser i likhet med länsstyrelsen att det bör finnas ett villkor som reglerar avsnitt utmed tälten där det finns olycksrisk om inte åtgärder som t.ex. att stängsel sätts upp eller andra åtgärder vidtas.

Ett villkor för utsläpp av stoft från asfaltverket bör föreskrivas för att förhindra damning till omgivningen. Mark- och miljödomstolen bedömer att föreskriven halt bör ge betryggande skydd för omgivningen och enligt ansökan kommer anläggningen att kunna innehålla kravet. Kontroll av villkoret bör ske efter begäran från tillsynsmyndigheten.

Villkor för att minska spridning av damm bör även det föreskrivas. Villkoret utformas i huvudsak enligt bolagets förslag med tillägg för en del av de åtaganden som bolaget har gjort.

Länsstyrelsen har yrkat om villkor för utsläpp av lukt. Lukt kan avges från framförallt asfaltverket vid de tillfällena då tankning av bitumen sker. Domstolen anser att ett villkor bör föreskrivas med möjlighet till ytterligare reglering av tillsynsmyndigheten. Det kan t.ex. avse under vilka tider som påfyllning bör ske.

Av 4 § avfallsförordningen (2011:927) följer att avfall endast får lagras för en kortare period om tre år innan det återvinns. I annat fall anses lagringen utgöra en deponi. Detta bör tydliggöras genom ett villkor.

Bolaget har i ansökan angett vilka typer av avfall (massor) de avser ta emot och vilket föroreningsinnehåll det får finnas i dessa. Bolaget har även redogjort för hur de ska hantera olika massor utifrån föroreningsnivå. Domstolen bedömer att avfall av den här typen kan innehålla en inte obetydlig mängd föroreningar även om halterna är låga, då det rör sig om stora mängder. För att förhindra att olika föroreningar når grundvattnet vid urlakning bör allt lakvatten samlas upp och renas i verksamhetens reningsanläggning. För att underlätta sådan uppsamling föreskrivs villkor om att avfallet ska lagras på hårdgjord yta.

Vad avser användning av avfall för att anlägga bullervallar m.m. inom verksamhetsområdet gör mark- och miljödomstolen bedömningen att det principiellt är olämpligt att i detta sammanhang använda riktvärden som tagits fram för ett annat ändamål – framtida användning av ett redan förorenat markområde (KM) – för användning i sammanhang där avfall ska användas för anläggningsändamål (MRR). Då Naturvårdsverkets handbok 2010:1 inte förespråkar ett förbud utan snarare en enskild bedömning i det specifika fallet vid användningen av massor med halter över MRR gör domstolen bedömningen att det i detta fall, med hänsyn till vad området avses användas till efter avslutad täkt att de halter som anges som KM även kan utgöra en grund för vilka massor som kan användas. Dock, och även detta med beaktande av framtida användning och närhet till grundvatten, bör dessa massor inte laka mer än vad som anges för MRR-massor enligt nyss nämnda handbok. Vid huvudförhandlingen framkom att bolaget inte såg några risker för att de massor som kommer att användas kan laka mer än vad som anges där.

Domstolen anser att det är av vikt att reglera PAH-halter i den asfalt som avses hanteras och när asfalten kan anses utgöra sådan asfalt som inte ska bedömas som farligt avfall. Domstolen föreskriver därför ett villkor om maximal halt av PAH i den asfalt som får tas emot.

Domstolen föreskriver även ett villkor om vad som bör ingå i de rutiner och vilken dokumentation som bör ske och som avser mottagning av avfallsmassor.

Villkor för förvaring av flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall föreskrivs enligt bolagets förslag. Villkor föreskrivs även för oljehantering inklusive tankning av fordon i huvudsak med länsstyrelsens yrkande. Domstolen bedömer det som möjligt, tekniskt och ekonomiskt, för bolaget att uppfylla dessa krav.

Förslag till slutlig efterbehandlingsplan ska, minst tre år i förväg, ges in till tillsynsmyndigheten, som genom delegation ges möjlighet att föreskriva ytterligare villkor. Efterbehandlingen är ett moment i den tillståndsgivna verksamheten och ska vara avslutad inom tillståndstiden. Efterbehandlingsåtgärder bör dock i möjligaste mån utföras successivt.

Det föreskrivs även ett villkor om att ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten samt att tillsynsmyndigheten inom ramen för delegation ges möjlighet att reglera det mer i detalj.

Villkor för om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör föreskrivs i linje med vad parterna har yrkat om och accepterat, på sätt som framgår av domslutet. För de avhjälpanåtgärder som det eventuellt kan finnas behov av att vidta efter avslutad täktverksamhet finns bestämmelser i 10 kap. miljöbalken.

Slutliga villkor för vattenverksamheten

Bortledningen av vatten från verksamhetsområdet kommer att ske, enligt vad som framgår av ansökan, i dammar och vidare till ett dikessystem via Torsviks industriområde för att sedan infiltrera ner i marken ner till grundvattnet. Vid huvudförhandlingen framkom att infiltrationskapaciteten i infiltrationsområdet (0,6 – 1,2 ha) kan variera men att systemet maximalt klarar av att omhänderta 100 l/s vid extremväder. Därefter behöver uppsamlat vatten buffras i systemet till dess normala förhållanden råder åter igen. I dagsläget medger befintlig pumpkapacitet på anläggningen ett flöde från området på runt 35 l/s. Sedimentationsdammen är dock dimensionerad, med en uppehållstid på 12 h, vid ett inflöde på 50 l/s. Trafikverket har framfört att de förutsätter att bortledningen sker på ett sätt att bärighet och avrinning av väg E4 inte påverkas. Vidare har nämnden anfört att mängden bortlett vatten bör regleras i

villkor. Av ansökan framgår att inflödet till täckten vid maximal utbrytning uppgår till 8 l/s sett som ett långtidsmedelvärde inkluderande både grund- och nederbördsvatten. Utifrån dessa förutsättningar bedömer domstolen att villkor bör föreskrivas för maximal bortledning och begränsas till maximalt 50 l/s. Den totala bortledda vattenvolymen ska mätas och journalföras och volymen bortlett ytvatten ska beräknas i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Villkor om lägsta nivå för avsänkning av grundvattenytan bör fastställas så som bolaget yrkat.

Villkor föreskrivs även om att kontroll av grundvattennivåer ska ske vid minst de tre befintliga rör som finns i området (utmärkta på exploateringsplanen) och vid minst fyra tillfällen per år. Tillsynsmyndigheten ges även möjlighet att föreskriva om krav på fler obs.-rör/brunnar, deras placering samt beträffande kontrollen av grundvattennivåerna som myndigheten kan anses vara befogat. Det kan t.ex. finnas behov att placera observationsrör i närheten av Catena AB, beaktat den oro som bolaget har framfört till domstolen. Det ska dock tilläggas att utifrån vad som framkom vid huvudförhandlingen kan influensområdet vara avskärmat öster ut på grund av en avskiljande diabasgång.

Villkor om skyldighet för bolaget att vid behov anordna tillfällig vattenförsörjning bör föreskrivas så som bolaget yrkat.

Det har inte framkommit att verksamheten kan komma att orsaka sådan skada på allmänna intressen att kompensationsåtgärder kan krävas.

Uppskjuten fråga

Vid huvudförhandlingen, efter fråga från rätten, föreslog bolaget ett villkor för utsläpp till vatten av kväve, susp. och oljeindex från bolagets reningsanläggning (sedimentationsdammar). Vid huvudförhandlingen framkom även att bolaget avsåg justera den avledning som idag sker från täckten genom ny ledningsdragning inom verksamhetsområdet. Mark- och miljödomstolen bedömer på grund av detta samt

eftersom det råder viss oklarhet om och vilka eventuella föroreningar som kan förekomma i vattnet vid verksamheten att frågan och slutliga villkor för utsläpp från verksamheten, reningsanläggningen, bör sättas på provotid. Domstolen anser att tre år är en rimlig tid för detta. Under tiden för uppskjuten fråga och fram till dess att mark- och miljödomstolen beslutar om annat anser domstolen att bolagets föreslagna villkor 11 (med vissa justeringar) samt villkor som föreslogs för utsläpp av kväve, susp. och oljeindex ska gälla som provisoriska föreskrifter

Sevesoverksamheten

Eftersom bolaget vid sprängningstillfällen kan förvara sprängmedel överstigande de mängder (10 ton) som innebär att verksamheten omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor är det viktigt att bolaget aktivt arbetar för att förebygga sådana olyckor. Domstolen finner dock inga skäl att fastställa ytterligare villkor än de som fastställs i domen. Bolaget har i ansökan beskrivit hur de arbetar med frågan och vilka försiktighetsmått de avser att vidta.

Säkerhet

För att säkerställa att de avslutnings- och återställningsåtgärder som ska ske i samband med att täktverksamheten upphör kan fullgöras ska enligt 9 kap. 6 e § och 16 kap. 3 § miljöbalken en säkerhet ställas. Bolaget har yrkat att en ekonomisk säkerhet fastställs som uppgår till enmiljonfyrahundratusen (1 400 000) kronor. Underlag för bolagets beräkning framgår av ansökan och har även utförligt redovisats vid huvudförhandlingen. Bolaget anger att anledningen till att man inte har valt att följa Miljösamverkan Sveriges vägledning för beräkning av säkerhet, från 2006, är att denna inte tar hänsyn till bergtäkter som slutligen bildar en täktsjö. Används den modellen kommer storleken på säkerheten att överskattas grovt enligt bolaget, se även i bolagets bemötande på kommunens yttrande.

Mark- och miljödomstolen anser i likhet med Jönköpings kommun, såväl kommunstyrelsen som miljö- och hälsoskyddsnämnden, att Miljösamverkan Sveriges modell ska användas. Dvs. utifrån vad som framgår av Miljösamverkan Sveriges rapport

”Efterbehandling av täkter” daterad 2006-11-30, med uppräknig av kostnader utifrån konsumentprisindex från 2006, samt det förslag till ensning vid beräkning av säkerhet för bergtäkter som miljöprövningsdelegationernas samverkansgrupp kommit fram till (den 9 november 2017), (se Miljösamverkan Sveriges hemsida).

Samverkansgruppens ensning vid beräkning av säkerhet bygger bl.a. på en dom från Mark- och miljööverdomstolen (dom den 3 april 2012, mål nr M 6204-11). För en bergtäkt innebär det att kostnaden för efterbehandling uppgår till 14 kr/m² för själva brytningsområdet. Samverkansgruppen räknar därutöver med en ungefärlig kostnad för verksamhetsytan (brytningsområdet borträknat) på 4 kr/m². Detta gör man istället för att använda sig av rapportens beräkningsmodell för fast kostnad, städning etc. Därtill anser gruppen att beräkningen för säkerheten ska göras för hela tillståndstiden + 2 år. Domstolen anser dock till skillnad från Miljösamverkan Sverige att säkerheten ska baseras på tillståndsgiven tid och inte tillståndsgiven tid och ytterligare två år, då tillståndet inte längre gäller. Säkerhetens storlek bör, mot bakgrund av att bolaget angett att brytningsområdet är ca 16 ha stort, verksamhetsområdet ca 29 ha och med en tillståndstid på 27 år (som är ett antagande utifrån vad som närmare beskrivs under rubrikerna tillståndets giltighet och omfattning) uppgå till minst 4 700 000 kr, se nedanstående beräkning.

Steg 1

$$(A*14) + ((B-A)*4) = NV$$

Steg 2

$$SV = NV(1+P)^y$$

A = brytningsområde area i m²

B = verksamhetsområde area i m²

NV = Nuvärde (kostnad för efterbehandling idag) i kronor.

SV = Slutvärde (kostnad för efterbehandling efter X antal år) i kronor.

P = medelvärde-KPI, 2 % enligt riksbankens prognos, d.v.s. 0,02.

Y = antal år som säkerheten skall omfatta

$$\text{Steg 1 NV} = (160\ 000 * 14) + ((290\ 000 - 160\ 000) * 4) = 2\ 760\ 000$$

$$\text{Steg 2 SV} = 2\ 760\ 000(1 + 0,02)^{27} = 4\ 711\ 006 \sim 4\ 700\ 000$$

Domstolen anser i motsats till bolaget att säkerheten inte ska sättas ned med anledning av att efterbehandlingen bland annat innebär bildandet av en täktsjö. Täkten kommer att bedrivas under många år innan någon täktsjö kommer att bildas och för den delen innan den når sin slutgiltiga vattennivå (enligt ansökan upp till 75 år). Det kan under tillståndstiden inträffa flera olika händelser som kan innebära att bolaget som driver verksamheten inte kommer att fullfölja sin plikt. Bolaget kan t.ex. gå i konkurs, eller att täkten avslutas mitt i brytningen. De kostnader som uppstår för återställningen då torde vara minst lika stora oavsett om slutmålet är en täktsjö eller inte. Det kan t.ex. behöva anordnas tekniska lösningar som gör det möjligt att anlägga sjön utifrån den beskrivning som redovisats i ansökan etc. Därtill kan tillsynsmyndigheten anse att andra utformningar av t.ex. släntlutningar kan vara erforderliga än de som bolaget nu föreslagit och som bolaget har haft som underlag för sina beräkningar av storleken på säkerheten.

Sammantaget finner domstolen att säkerheten ska uppgå till 4 700 000 kr för att säkerställa eventuella kostnader som kan uppstå för återställningsåtgärder och som verksamheten kan föranleda. Säkerheten ska ställas under hela tillståndstiden.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte har kommit fram tillräckliga skäl för att varken anse att säkerheten om 4 700 000 kr är större än som behövs eller att säkerheten i sammanhanget skulle vara oskäligt administrativt kostsam.

Igångsättningstid för den miljöfarliga verksamheten

Mark- och miljödomstolen anger igångsättningstiden för den miljöfarliga verksamheten utifrån det yrkande som bolaget framfört, d.v.s. till två år efter det att denna dom vunnit laga kraft.

Arbetstid för vattenverksamhet

Domstolen instämmer i bolagets yrkande om att arbetstiden för vattenverksamheten, anläggning för bortledning av grundvatten, bör sättas till tio år efter att denna dom

vunnit laga kraft. Inte minst mot bakgrund av att anordningarna för länshållningen av tälten kan komma att behöva justeras under brytningstiden.

Oförutsedd skada

Domstolen bedömer att tiden för oförutsedd skada bör sättas till tillståndets utgång. Det motiveras av att tillståndstiden är satt till den 1 maj 2047 och arbetstiden till 10 år.

Verkställighetsförordnande

Bolaget har yrkat på verkställighetsförordnande avseende den miljöfarliga verksamheten och vattenverksamheten. Varken sakägare eller myndigheter har motsatt sig att verkställighetsförordnande lämnas, några betydande motstående intressen har inte framkommit och därtill är behovet av täktmaterial betydande då befintlig täkt är näst intill färdigutbruten.

När det finns skäl för det får mark- och miljödomstolen enligt 22 kap. 28 § miljöbalken förordna att ett tillstånd till en verksamhet får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft. Utgångspunkten är dock att ett ianspråktagande av ett tillstånd får ske först när tillståndsbeslutet vunnit laga kraft. För att verkställighetsförordnande ska meddelas krävs att det finns skäl för det, t.ex. att arbeten måste utföras före en snabb annalkande vinter (prop. 1997/98:45, del 2, sid 247).

Mark- och miljödomstolen anser att det finns tillräckliga skäl för att kunna medge verkställighetsförordnande för den miljöfarliga verksamheten och för vattenverksamheten. En förutsättning för verkställighetsförordnandet är dock att mark- och miljödomstolen godkänt säkerheten för täktverksamheten och att såvitt avser vattenverksamheten att länsstyrelsen godkänt en av bolaget ställd säkerhet.

Återkallelse av tidigare beslut

När detta tillstånd tas i anspråk och vunnit laga kraft bör det ersätta det tidigare meddelade tillståndet för befintlig täktverksamhet på fastigheten A i Jönköpings kommun, som då upphävs.

Prövningsavgift

Några omständigheter som kan föranleda mark- och miljödomstolen att ändra den i beslut den 29 maj 2018 fastställda prövningsavgiften på 26 500 kr har inte framkommit. Avgiften ska därför stå fast.

Rättegångskostnader

Några yrkanden om ersättning har inte inkommit till domstolen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 30 juli 2019.

Lars Svensson

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars Svensson, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell samt de särskilda ledamöterna Hans Nilsson och Jan Hällgren.